

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

Deze tekst is afkomstig van de online bibliotheek op www.denieuwetoneelbibliotheek.nl.

De rechten, inclusief en met name de rechten voor uitvoering, liggen voor alle teksten bij de auteur en het is dan ook verplicht om voor elke vorm van uitvoering toestemming bij de betreffende schrijver aan te vragen. Voor elke schrijver is het van groot belang om te weten of zijn teksten worden uitgevoerd, dus neem alstublieft bij elke lezing, encenering, bespreking in het onderwijs e.d. even contact op met de auteur! Het contact adres voor deze tekst is: of

Schrijver	Marcel Otten, Frank Wedekind
Titel	Franciska (vertaling Marcel Otten)
Jaar	1913
Uitvoering	

Copyright (C) 1913 by Marcel Otten en Frank Wedekind

Frank Wedekind

FRANCISKA

Een modern mysteriespel

in negen taferelen

Vertaling

Marcel Otten

Bewerking

Marcel Otten / Luk Perceval / Hans van Dam

'Wende die Füßchen zum Himmel nur ohne Sorge!
Wir strecken Arme betend empor; aber nicht schuldlos, wie du.'

J.W. von Goethe

© 1998, 2015 Nederlandse vertaling Marcel Otten

© 1998 Bewerking Marcel Otten / Luk Perceval / Hans van Dam

Dit werk mag slechts worden opgevoerd na voorafgaande schriftelijke
toestemming van:

Auteursbureau ALMO bvba

Jan Van Rijswijcklaan 282

B - 2020 ANTWERPEN

Tel: 00.32.326.068.16

Fax: 00.32.321.695.32

E-mail: info@almo.be www.almo.be

Toen Peter Zadek in 1988 *Lulu* uitbracht sloeg zijn encenering in als een bom: Frank Wedekind was herboren. Voor die tijd werd alleen zijn *Frühlingserwachen* met enige regelmaat op de planken gebracht. Dat de encenering van *Lulu* zo'n succes was, was niet alleen de verdienste van Zadek, die door zijn krachttoer het hele Deutsches Schauspielhaus in Hamburg op zijn grondvesten deed wankelen en die de cast tot vertwijfeling bracht, nee, het kwam mede doordat Zadek voor het eerst de zg. *Urfassung* opvoerde. Achtervolgd door gerechtelijke uitspraken, vernietiging van de eerste uitgave, werd Wedekind ertoe gedwongen zijn *Lulu* steeds te herschrijven tot er door zelfcensuur iets ontstond dat steeds verder verwijderd raakte van het origineel. En het heeft tot 1990 geduurd eer er een eerste historisch-kritische uitgave kwam van het *Lulu* drama onder de originele titel *Die Büchse der Pandora*. Het Wedekind-onderzoek verkeert sindsdien nog steeds in een pril stadium, want naast *Lulu* is alleen *Der Marquis von Keith* in originele versie verschenen.

De wordingsgeschiedenis van *Franziska* is niet anders. Ik kende het stuk al jaren uit een flodderige D.D.R.-uitgave en ik heb er in Nederland menige regisseur mee om de oren geslagen. Ik vermoedde meer dan dat ik echt begreep van het stuk, want het staat bol van obscure passages. Toen de Blauwe Maandag Cie. mij vroeg het stuk voor Het Toneelhuis te vertalen ben ik allereerst de bibliotheek in gedoken om te kijken of er soms ook van *Franziska* verschillende versies bestonden. Tot nu toe is alleen de zg. dundrukversie (van Winkler Verlag) bekend. Er bleken meerdere versies van het stuk te bestaan, de meest opvallende echter was een uitgave van 1921 die teruggaat op een eerdere uitgave van 1913 (de zg. Gotische versie). De jaartallen kunnen arbitrair zijn; Wedekind en zijn uitgever gooielden regelmatig met de jaartallen om de censuur zand in de ogen te strooien. Of die Gotische versie dan ook teruggaat op de *Uraufführung* uit 1912 durf ik niet met zekerheid te zeggen. Het grote verschil tussen de twee ligt enerzijds in de vorm, anderzijds in de behandeling van de personages. De Gotische versie is afgezien van de eerste twee scènes bijna geheel in jamben geschreven, de dundrukversie bijna geheel in proza. De jamben zijn vaak imperfect en het rijm dat Wedekind hanteerde was veelal gelegheidsrijm. Het

rijm wordt vaak gehanteerd als er een zekere theatraliteit, een spel binnen een spel, tot uitdrukking wordt gebracht. In zijn behandeling van de personages is Wedekind veel wolliger, versluisender in de dundrukversie en veel bondiger, meer *to the point* in de Gotische versie. In de dundrukversie is nog een curieuze verhandeling over 'het ongelukkige huwelijk' toegevoegd, kennelijk om de censuur voor aap te zetten. Het eind van het stuk is in twee totaal verschillende versies overgeleverd. Van een confrontatie tussen Veit Kunz (Désiré Desart) en Breitenbach (Lolbroek) is in de dundrukversie geen sprake.

Ons uitgangspunt is de Gotische versie geweest, met hier en daar een uitstapje naar de dundrukversie. Let wel, uitgangspunt. Naïef als ik was, begon ik aan de vertaling op de manier zoals ik eerder *Lulu* (voor het Nationale Toneel) had vertaald. Dus in jambiën, met het maniërisme van de taal van het fin de siècle/begin van de 20ste eeuw. Heel voorzichtig stelde ik voor om de handeling naar België te verplaatsen. Dat had ik beter niet kunnen doen: het heeft mij nachtmerries bezorgd. Luk Perceval sprong er gretig op in en wat voorlig is het resultaat van dagenlange sessies met Luk, Hans van Dam en mij.

Overbelaste faxen, hoge telefoonrekeningen en drie ontplofte computers ten spijt was de bewerking twee dagen voor de eerste repetitie af.

Afgezien van de eerste twee scènes heeft zo ongeveer elke claus een behandeling ondergaan. De jambiën heb ik laten vallen en het geheel is een ritmisch proza geworden. Wij hadden te maken met een werk waarin talloze verwijzingen naar Wedekinds tijd stonden en waarin zeer veel persoonlijke ervaringen waren verwerkt. Die dingen zouden voor een hedendaags publiek onbegrijpelijk zijn geweest. Daarnaast bleek de zg. taaleenheid een idee-fixe te zijn van wetenschappers en taalunionisten. Hoe vaak botste mijn 'zuivere' Nederlands niet met het Belgische idioom! Verbazing en onbegrip kenmerkten onze eerste bijeenkomsten.

Onze leidraad is altijd geweest: hoe zou Wedekind dit stuk hebben geschreven, als hij zich in het hier en nu van België had bevonden? Zou hij zich onberoerd hebben getoond voor de Belgische

politieke perikelen? Zou hij ook nu hebben geprobeerd de laatste resterende taboes te doorbreken? En zoals altijd: *l'histoire se repète*. Wie had kunnen denken dat eigentijdse theatermakers nog zelfcensuur zouden beoefenen? Toch is dat het geval: na de bizarre commotie die in België ontstond na de opvoering van *Liefhebber*, zagen wij ons, met de hete adem van bepaalde politieke hyena's in de nek, ertoe genoodzaakt om een 'schunnig' liedje van haar vermoedelijk aanstootgevende karakter te ontdoen. Slechts twee regeltjes, maar het geeft te denken...

Wie met deze *Franciska* denkt *Franziska* te kunnen beoordelen komt bedrogen uit. Wie deze *Franciska* leest en ziet zal zich echter kunnen laven aan Wedekinds geest die boven deze bewerking en opvoering blijft zweven. En daar is het ons om te doen geweest.

Marcel Otten

Personages

Mevrouw Everdear *temperamentvol*

Franciska, haar dochter *achtien jaar, een page-achtige verschijning, heeft niets over zich van een manwijf*

Dr. Tuinspitter *chemicus, ongedwongen jongensachtig*

Baron d'Outremont *een voorname mummelende grijsaard*

Désiré Desart

Doodskopje *indringende spreekster*

Pijpezeug *grauwe ellendeling*

Grand Écart

Muisje

Koor

Louis de Poot

Schrootmangel

Conny Linka *dancinggirl*

Lydia Lipje

1ste luitenant Hugo Uyttebroeck

Le Duc de Rozebeke

La Duchesse de Rozebeke

Pater Ouwelzak

Gertrud van Gleufheuvel

Een kind *cupidoetje*

Een draak

De Chef van de Zedenpolitie *zeer kranig*

Roef Lolbroek *acteur, renommé*

Jules Ascenseur *correspondent van een krant, indien mogelijk
gechargeerd*

Het Schimmenkoor *meisjes*

Een bediende in livrei *militairjongensachtig*

Dokter Vingerhoed *eenvoudig, menselijk*

Roefdésire *een kind, vier jaar oud*

Theofiel de Schilder *schilder, slim, bijdehand, zeer vrolijk,
drieëntwintig jaar*

Eerste bedrijf

Eerste tafereel, eerste scène

*Achterdoek van een kamer met een raam in het midden met gesloten luiken. Links een open raam met uitzicht op de heldere avondhemel. Rechts een deur. Links een secretaire met stoel. Rechts een tafel met een leunstoel ervoor. Schemering.
Moeder, Franciska. Moeder in de leunstoel.*

MOEDER Vreemd! Het dorp ligt al helemaal in diepe duisternis en hier bij ons in de kamer is het nog overal licht.

FRANCISKA *Bij het open raam.* Dat komt door de avondhemel. Bij ons boven in het kasteel waren 's avonds de vertrekken toch ook veel helderder?

MOEDER Dat is waar. Je weet toch hoe prachtig het was, als 's nachts het onweer losbarstte? Hoor je mij?

FRANCISKA Ja, ja, ik hoor je. Vanaf de horizon lichtte de bliksem de kamer op.

MOEDER Je denkt natuurlijk aan je minnaar. Verwacht je hem vanavond nog?

FRANCISKA Ik heb hem niet gevraagd te komen.

MOEDER Ik weet niet wat er van jou moet worden. En jij doet maar.

FRANCISKA Integendeel, ik denk aan jullie. Dat het niet één keer in jullie opkwam het leven aan iets nobelers te besteden dan mekaar om de andere dag als moordenaars naar de strot te vliegen.

MOEDER Zo erg was het toch ook weer niet.

FRANCISKA Nooit zou ik de beledigingen dulden die jullie mekaar naar het hoofd slingerden.

MOEDER Omdat jij zo overgevoelig bent. Als wij zo teergevoelig als jij waren geweest, dan had ik je nooit gebaard en hoefde ik mij nu niet te verantwoorden.

FRANCISKA Dan had ik misschien een andere vader en moeder

gekregen.

MOEDER Papa was een belangrijk man. Daar weet jij totaal niets van. Maar voor een gesprek over gevoelszaken was hij doof. Dan werd hij meteen wantrouwig alsof de bodem onder zijn voeten werd weggetrokken. Hij had zo zijn principes waarop niemand op de godganse wereld ook maar de geringste kritiek mocht hebben. Had jij maar zijn principes geërfd. Dan zou je mij nu anders bejegenen. En dan zou er zeker ook een eerlijke, fatsoenlijke man te vinden zijn die met je zou willen trouwen, ondanks alles wat er is gebeurd.

FRANCISKA Vader en jij, jullie zijn in mijn ogen tot op heden de beste, verstandigste, nobelste mensen die ooit op aarde hebben geleefd. Als het voor jullie beiden onmogelijk was een gelukkig huwelijk te realiseren, dan bestaat er absoluut geen huwelijksgeluk. Om vrijwillig in de hel af te dalen waarin jullie, zolang ik mij heugen kan, gesteund en gekreund hebben, daar bedank ik voor.

MOEDER Je moet deze ongelukkige geschiedenis nu eens eindelijk uit je hoofd zetten. Je koestert die sombere herinneringen alleen maar als excuus voor je eigen liederlijkheid en losbandigheid. In werkelijkheid was het allemaal maar half zo erg als wat jij ervan maakt.

FRANCISKA Weet je nog, moeder, hoe vaak ik van jullie ruzies aan tafel wegliep, omdat ik een lachstuij kreeg en dan ook nog werd geslagen?

MOEDER Natuurlijk weet ik dat. Als vader zorgen had, vond jij dat belachelijk en als we je dan eens ergens voor nodig hadden, was je in geen velden of wegen te bekennen.

FRANCISKA Gelukkige herinneringen heb ik alleen aan de heuvels rond het slot. Daar heerste vrede. Binnen was het een en al haat en twist. Dikwijls stond ik voor de poort met de klopper in m'n hand en vroeg mezelf stilletjes af welke nieuwe gruwelijkheden, ingetrapte deuren, of opengekrabde gezichten mij binnen zouden terroriseren. Bang haalde ik mij alle mogelijkheden voor de geest. Ik koesterde het absurde bijgeloof dat de schok van de verrassing weg zou vallen als ik de gruwel van tevoren had bedacht. Sindsdien moet ik lachen als ik iets afschuwelijks hoor. Ik ben gehard door jullie. Dat is niet mijn schuld.

MOEDER Dat is allemaal nog geen reden om je door de eerste de beste vent die je pad kruist te laten verleiden.

FRANCISKA Het lag helemaal niet in zijn bedoeling mij te verleiden.

MOEDER Wat was dan wel zijn bedoeling?

FRANCISKA Ik heb h em verleid. En dat was niet zo makkelijk.

MOEDER Jij altijd met je vranke, kille arrogantie!

FRANCISKA Ik wou eindelijk eens van mijn onschuld af.

MOEDER Die man heeft je hoofd behoorlijk op hol gebracht om zijn doel te bereiken.

FRANCISKA Had hij maar het geringste vermoeden van mijn doel, dan zou hij mij vol afschuw de rug hebben toegekeerd.

MOEDER Jezus Maria Jozef, kind, kan jij je in al je kortzichtigheid niet voorstellen, welke verschrikkingen jij je op de hals hebt gehaald?! Want ik geef je wel op een briefje dat je niet aan mij hoeft te denken als je een onderkomen voor je bastaard zoekt. Bij mij moet je niet komen huilen! Of heb je ook al de gracht uitgezocht waarin je je gaat verdrinken?

FRANCISKA Ik zit in een geboorteverzekering.

MOEDER Zo, zo... In een... maar kind toch, wil je dat ik een hartstilstand krijg?! Godallemachtig, de onnozelheid! Dan moet je zeker niks fatsoenlijks van die man verwachten, als jij je door hem hebt laten betalen.

FRANCISKA Hij heeft niet het flauwste vermoeden.

MOEDER Hoezo heeft hij geen vermoeden? Wat moet ik me daarbij voorstellen? Je hebt dat geld toch niet gestolen?

FRANCISKA De oude baron d'Outremont heeft mij verzekerd. Als mij een accident overkomt, wat niet noodzakelijk hoeft te gebeuren, dan krijg ik tot het vijftiende levensjaar van het kind jaarlijks tienduizend francs uitbetaald.

MOEDER Pardon, tienduizend francs? Een respectabel contract! En op deze onzinnige vernedering ben jij natuurlijk ook nog trots! In plaats van een gerespecteerde positie, een zorgenloze toekomst, rustig familiegeluk en wat je nog allemaal meer voor je eerste liefdesnacht had kunnen krijgen, maar nee, een... geboorteverzekering! Als jouw dwarse karakter jou zo verder helpt, wel dan... wens ik je heel veel

succes!

FRANCISKA Heb jij dat soms dan allemaal gekregen?

MOEDER Precies, omdat ik het niet heb gekregen! Heb ik dan al die ellende voor niets moeten verduren? Duizend keer zei ik tegen mezelf: wat jij hebt geleden, blijft jouw kinderen bespaard.

FRANCISKA Je ziet dat je daarin volkomen gelijk heb gekregen!

MOEDER Godzijdank, wat je broers betreft. Zelfs in mijn stoutste dromen kan ik me niet voorstellen hoe zij ooit met hun vrouwen ruzie zouden kunnen krijgen.

FRANCISKA Om mij hoeft je je al helemaal geen zorgen te maken. Nooit van mijn leven zal ik met een man ruzie maken.

MOEDER Jij hebt mij al meer slapeloze nachten bezorgd dan je drie broers samen.

FRANCISKA Ik bied ook aanzienlijk meer gesprekstof dan zij.

MOEDER Daar heb je haar weer! En hoeveel heeft die oude baron voor je verzekering betaalt?

FRANCISKA Zestigduizend francs, zoiets. Ik weet het niet precies.

MOEDER Als hij dat ervoor overheeft, ik kan hem niet tegenhouden. Zo zie je maar weer eens, hoe het geld uiteindelijk de wereld regeert.

FRANCISKA Zullen we het licht maar aandoen, moeder?

Ze doet het licht aan.

MOEDER Eén ding wil ik absoluut nog kwijt. Omdat je minnaar elk moment kan aanbellen, hou ik het kort.

FRANCISKA Wat, moeder?

MOEDER Als je ook maar iets van zo'n man verwacht - en ik meen zijn soort te kennen - dan moet je je totaal anders opstellen.

FRANCISKA Hoe dan, moeder?

MOEDER Ik kan er jammer genoeg niets aan doen, maar volgens mij behandel je hem helemaal verkeerd.

FRANCISKA Ik vind hem veel te oppervlakkig.

MOEDER Maar je bent toch zijn fiancée.

FRANCISKA Zeker. Maar het is een lul.

MOEDER Ik vind hem geen lul, ik vind hem zeker niet oppervlakkig. Maar hij voelt niet het minste voor jou. Terwille van jou zal hij zich geen enkel pleziertje ontzeggen. Zoveel is zeker.

Een ouderwetse deurbel klinkt.

In godsnaam, dat zal hem zijn. Ik ga maar gauw naar bed.

Eerste tafereel, tweede scene

Dr. Tuinspitter, de vorigen.

DR.TUINSPITTER Een goedenavond, mevrouw Everdear. Ik ben de hele middag op het slot geweest. Heerlijk gewoon!

MOEDER Ik ben al tien jaar niet meer boven geweest. Heeft de nieuwe kasteelheer zich in het openbaar vertoond?

DR.TUINSPITTER Hij toonde mij de ridderzaal. Een sympathiek heerschap. Uw echtgenoot kwam toch ook uit Amerika, niet?

MOEDER Jazeker.

FRANCISKA Welterusten, moeder.

MOEDER *Staat op.* Komt u maar gauw weer eens langs, mijnheer... uw naam kan ik niet onthouden.

Af.

DR.TUINSPITTER Franciska... wat is je antwoord?

FRANCISKA Ik kan je geen ander antwoord geven.

DR.TUINSPITTER Je hebt mij je lichaam gegeven. Blijf mijn vrouw. Wees je hele leven mijn vrouw!

FRANCISKA Ik laat me op mijn achttiende niet meteen vastpinnen.

DR.TUINSPITTER Vastpinnen? Juist het tegendeel moedig ik aan. Jij moet je ontplooien, je moet gelukkig worden.

FRANCISKA Kan alles dan niet blijven zoals het is?

DR.TUINSPITTER Onmogelijk, Franciska! Ik heb mijn beroep dat al mijn geestelijke inspanning vergt. Ik heb zekerheid nodig.

FRANCISKA Maar ik zou graag eens willen ervaren wie ik eigenlijk ben. Als wij vandaag trouwen, dan ervaar ik de komende tien jaar alleen maar wie jij bent.

DR.TUINSPITTER En wie onze kinderen zijn.

FRANCISKA En voor mezelf blijf ik altijd een vreemde.

DR.TUINSPITTER Als je werkelijk niet meer voor mij voelt, dan was het gewoon onfatsoenlijk van je om je aan mij te geven.

FRANCISKA Je hebt je, volgens mij, heel kostelijk met mij geamuseerd!

DR.TUINSPITTER *Verbluft.* Franciska!... *Rustiger.* Geloof voor mijn part dat ik zelfingenomen ben. Maar ik geloof dat ik jou niet onverschillig liet. Ik meende dat jij je aan mij gaf, omdat je in mij een eerbiedwaardig persoon had gevonden.

FRANCISKA Je bent per slot van rekening toch eerbiedwaardiger dan ik.

DR.TUINSPITTER Zeker!

FRANCISKA Omdat jij het leven beter kent.

DR.TUINSPITTER Nee, nee, Franciska, daar gaat het niet om. Als ik er niet van overtuigd was geweest, dat je aan mij boven alle andere mannen de voorkeur gaf, dan had ik het nooit zover met ons laten komen.

FRANCISKA Heb jij de meisjes, bij wie jij te gast was, dan altijd zo hoog geacht?

DR.TUINSPITTER *Verontwaardigd.* Franciska! Had ik ooit kunnen vermoeden dat je mij zo diep veracht!

FRANCISKA Kende ik nu maar het woord dat jou tot daden kon verlokken.

DR.TUINSPITTER Franciska, zou ik je nu echt een plezier doen als ik je mishandelde?

FRANCISKA Je hoeft in geen geval ook maar één klein gillette van mij te vrezen.

DR.TUINSPITTER Dat is abnormaal.

FRANCISKA Dan zijn paarden ook abnormaal.

DR.TUINSPITTER Paarden zijn normaal. Ze zouden abnormaal zijn, als ze gedichten schreven. Mensen, daarentegen, zijn niet normaal als ze, om elkaar lief te hebben, eerst elkaar moeten slaan of bijten.

FRANCISKA En precies dát heeft ons met elkaar vertrouwd gemaakt. Overigens wist ik tot op heden niet dat jij gedichten schreef.

DR.TUINSPITTER Ik schrijf ook geen gedichten.

FRANCISKA Ik schrijf er heel veel. Maar daardoor hebben we mekaar toch leren kennen.

DR.TUINSPITTER Door je gedichten? Je hebt me er nog nooit één

laten zien!

FRANCISKA Door mijn angst abnormaal te zijn. Ik weet dat ik niet normaal ben. Als kind leefde ik in voortdurende angst dat mijn moeder zich van het leven zou beroven. Bij stralende zonneschijn verviel ik in onophoudelijke huilbuien. Op de grote trap die je vanmiddag naar het slot omhoog bent gegaan, heb ik ooit zo jammerlijk geweend, dat de maaiers op de weide, water over mij heen goten.

DR.TUINSPITTER Maar zie je dan niet in, nu je jezelf beter kent, dat je onder mijn invloed bent gekomen? De man die jou na mij krijgt, acht jou zeker niet hoger dan ik. Ik zou ook nooit met een vrouw trouwen die al een ander voor mij heeft gehad.

FRANCISKA Maar nu stel ik, nu ik mezelf inderdaad beter ken, heel 'andere' eisen aan een man dan vroeger.

DR.TUINSPITTER En ik, ezel, heb verschrikkelijke gewetenswroeging over mijn lichtzinnige handelwijze. Ik verdraag je aanblik niet langer.

Keert zich om naar de deur.

FRANCISKA Wat ben je van plan?

DR.TUINSPITTER Je hebt gewetenloos met mij gesold. Met de eerste trein reis ik morgen terug naar Afflichem.

Af.

Eerste tafereel, derde scène

Franciska, later Désiré Desart.

FRANCISKA *Alleen.* Gewetenswroeging...?! Hij wordt gekweld door het leven, ik door mijn natuur. Ik werd overrompeld! Ik vind al die hersenspinsels ronduit belachelijk. Waarom vind ik dan nergens houvast? Gisteravond: de opwinding werd zo sterk dat ik naalden in mijn armen boorde. Ik leef in een andere wereld. Een wereld met andere wetten en andere gewoonten. Mijn geluk is anders en mijn ongeluk is anders. Hoe goed voel ik mij onder de simpelen van geest! Ik sluit me er niet langer voor af. Vanaf nu geef ik me alleen nog over aan de heksensabbath. Misschien brengt dat verlichting.

Ze gaat aan de secretaire zitten en zet de pen aan. Spitst de oren.

Daar klopt al iemand aan het raam. Godzijdank! Eindelijk werkelijkheid!

Ze maakt het middelste raam open en spreekt gedempt in de richting van de gesloten luiken.

Wie klopt daar buiten?

EEN DIEPE MANNENSTEM

Ik ben 't! Doe open!

FRANCISKA

Zo, ben jij 't? Dat klinkt

Ordinair! Wie ben jij dan? Ik heb hier

Een geladen pistool in mijn hand.

DE MANNENSTEM

Die heb ik ook. Doe open! Ik ben je vriend.

FRANCISKA

Schreeuw niet zo. Mijn moeder slaapt hiernaast.

DE MANNENSTEM

Doe dan toch eind'lijk open!

FRANCISKA

Direct! Direct!

Ze doet de luiken naar buiten open en buigt voorover.

En?

Niemand thuis? Waar ben je dan?

DÉSIRÉ DESART

Komt over de balustrade de kamer binnen.

Hier ben ik al!

FRANCISKA

Waar komt u vandaan?

DÉSIRÉ DESART

Rechtstreeks uit Brussel.

Mijn drijfveer is een artistieke missie

Om u te winnen.

FRANCISKA

Dan zal ik u moeten

Teleurstellen. Ik heb niet het geringste

Artistiek talent.

DÉSIRÉ DESART

Dat is ook niet noodzakelijk.

Ik zal u bekwamen tot zangeres.

FRANCISKA

Ik heb geen muzikaal gehoor.

DÉSIRÉ DESART

U hebt oneindig veel meer.
De vorige eeuw apprecieerde aan de vrouw
Haar schone schouders en haar ranke hals.
Onmiskkenbaar getuigen alle voortekens
Dat goede smaak nu omslaat in het tegendeel.

FRANCISKA

Welk tegendeel?

DÉSIRÉ DESART

In mooie benen. Bovendien:
Zo harmonieus als u bent opgegroeid:
Dat is een zeldzaamheid onder zangeressen.

FRANCISKA

En waar hebt u al die wetenschap vandaan?

DÉSIRÉ DESART

In Brussel zag ik u onlangs toevallig
In een verzekeringskantoor. De élégance
Van uw bewegingen accentueerde
De schone lijnen van uw lichaam.
Staat u mij toe dat ik mijn hand
Op uw buik leg.
Hij doet het.

FRANCISKA

Waarvoor?

DÉSIRÉ DESART

Om uw ademhaling
Te testen. U gelooft 't waarschijnlijk niet,
Maar u heeft uw neus precies als middelpunt van
Uw gezicht. U moet daarvan rotsvast overtuigd zijn.
Uw neus zit hoger dan uw mond. Toe, zingt u maar!
Franciska stoot een krassende toon uit.

Nog in 't voorjaar gaat u op tournee door Amerika.

FRANCISKA

Wat bent u eigenlijk?

DÉSIRÉ DESART

Een chef d'étoiles.

FRANCISKA

Wat mag dat wel zijn?

DÉSIRÉ DESART

Totaal wil'keurige

Mensenkinderen maak ik tot sterren

Van de allergrootste klasse.

Dan stuur ik ze om de aardkloot

Alwaar zij met hun glans d'overige sterren

Overstralen. Wat zijn uw wensen!

FRANCISKA

Mijn wensen?

DÉSIRÉ DESART

Vos désirs!

FRANCISKA

Vrijheid en levensvreugde!

DÉSIRÉ DESART

Dat krijgt u van mij! Meer dan welke

Vrouw op aarde ooit genieten kan.

FRANCISKA

Dat zeggen ze allemaal!

Ik word van verveling nog knettergek.

DÉSIRÉ DESART

Evidemment,

Als u verlangt naar sterkere gevoelens
Dan dewelke de vrouw geniet, blijft vooralsnog
Maar één ding over. Hebt u soms de moed
Een man te worden?

FRANCISKA

Als het daarbij mogelijk
Zou zijn niets te verliezen, alleen maar te winnen.

DÉSIRÉ DESART

Uw macht over mannen verliest u.

FRANCISKA

In ruil win ik de wedstrijd met de man.
Wilt u nu eindelijk uw hand wegnemen?

DÉSIRÉ DESART

Uitgesloten!

Zolang ik uw stem vorm ligt mijn hand daar.
U zult dat niet meer merken zodra u mijn
Geliefde bent.

FRANCISKA

Word ik dan geen man?

DÉSIRÉ DESART

Zodra u zingen kunt. Leerling en
Leraar worden door het zangonderricht
Als slaven onderworpen. Wij zijn martelaren.
U voelt uzelf mishandeld en tegelijk smacht
U naar uw meester. Ik word gezeseld
Door de psychische spanning die ik
In u op moet wekken. Elke lesstonde eindigt
In 'n waar liefdesfeest.

FRANCISKA

Als u van 'n onmuzikaal kalf

Als ik een zangeres kunt maken, dan vormt
U mij even makkelijk tot zanger om.

DÉSIRÉ DESART

Ihr Wunsch ist mein Befehl! Maar
Dat komt u onnodig duur te staan!

FRANCISKA

Meer dan ik nu heb, kan 't mij ook niet kosten.

DÉSIRÉ DESART

Denk goed na! Ik laat u twee jaar lang
Het leven leiden van een man, met alle
Bewegingsvrijheid, met alle geneugten
Van een bon vivant...

FRANCISKA

God zij gedankt!

DÉSIRÉ DESART

In ruil wordt u na twee jaar
Tot het einde uwer dagen mijn vrouw,
Mijn slavin, mijn lijfeigene.

FRANCISKA

Als ik dat wil.

DÉSIRÉ DESART

De natuur beveelt dat. Ik kan het ook niet helpen.
U bent tot niets verplicht.

FRANCISKA

Ik kan u vermoorden,

Voor mijn mannelijkheid is afgelopen.

DÉSIRÉ DESART

Ja, mij! Maar niet de natuur.

FRANCISKA

Dan word ik vanaf nu een echte man?
Alsof God mij zo geschapen had?

DÉSIRÉ DESART

Exact. Twee jaren lang. Niet één
Seconde langer.

FRANCISKA

Uw geliefde hoef ik
Dan niet meer te zijn?

DÉSIRÉ DESART

Onnozele vraag!
Wij hebben zo onze beperkingen. Bij voorbaat
Ben ik tevreden met uw tribuut.

FRANCISKA

Tribuut?
Dat klinkt verdacht.

DÉSIRÉ DESART

Elke kunstenaar,
Die ik tot wereldroem, onsterfelijkheid
Geholpen heb, betaalt aan mij tribuut.
Ook een chef d'étoile leeft niet van lucht.
U zult er niets van merken. Mijn dividend
Krijg ik van theaterdirecteurs die
Mijn heiligste creaturen het roofdier dat
Publiek heet te vreten gooien.

FRANCISKA

Zal mijn zwaarmoedigheid in vrolijkheid veranderen?

DÉSIRÉ DESART

Gezinsproblemen! Is dat alles. Wij lachen
Ons een breuk. Vertelt u mij eens, wat
Dit achterlijke gat behalve u zoal
Aan bezienswaardigheden te bieden heeft.

FRANCISKA

Zullen we samen een maneschijnwandeling maken
Rond de vervallen ringmuur van het stadje?
Désiré Desart biedt Franciska zijn arm aan.

Tweede tafereel, eerste scène

Brussel. Een wijnlokaal. Drie tafels staan op de voorgrond. Daarachter promeneren heren en dames in rokkostuum, smoking en grande toilette vanuit een van de aangrenzende ruimtes in de andere. Aan de middelste tafel Doodskopje tussen twee heren. Aan de rechter tafel zit Pijpezeug. Aan de linkertafel zitten Schrootmangel en Grand Écart. Uit de achtergelegen vertrekken klinkt zachtjes operettemuziek.

DOODSKOPJE

Zingt.

Morgen komt hij weer langs,
De dolgedraaide lapzwans.
Drie weken
Is hij bij mijn zuster neergestreken.
Vier weken blijft hij hier
Gedraagt zich dan als een botte stier
En brengt mijn andere zuster aan de kook.
Ons drie bracht hij groot,
Sloeg ons alle dagen in de goot.
Mijn moeder heb ik nooit gekend,
Hij huilt nog steeds als hij aan haar denkt -
Veel te vroeg sloeg haar laatste uur,
Haar lot maakt hem totaal overstuur.
Zuster Zenobia die haar miserie zo verdrinkt:
Twee kinderen heeft ze, twee jonge berken,
Die ook 's avonds in het circus werken,
Terwijl ze zelf door brandende hoepels springt.
Mijn zuster, de danseres, het is een schandaal,
Vierhonderd miljoen en zij zelf zo schraal!

PIJPEZEUG

De Intrede van Ensor...

KOOR

Smoel toe, ouwe lor!

DOODSKOPJE

Zingt.

Maar desondanks mijne heren,
Geloof me, ik zie hem graag;
Hoe zou hij zich niet amuseren,
Als hij hier zou zijn vandaag
En iedereen affrontelijk kleineren.
De Vuile Oorlog heeft hem rijk gemaakt,
Met mosterdgas de vijand zwart geblaakt.
De regering kocht z'n formuleel zonder dralen,
Sindsdien staat zijn naam in de annalen.
Zijn familie heeft hij koudweg uitgebraakt,
Alsof niks z'n kouwe kleren raakt.
Maar desondanks mijne heren,
Geloof me, ik zie hem graag.

Désiré Desart in een licht zomerkostuum, Francisca als jongeling met laarzen en rijbroek en Muisje komen binnen en nemen plaats aan de linker tafel.

DÉSIRÉ DESART

Schrijvers en sekreten! Boer en baron!
Hier draagt iedereen een feestneus,
Verbroedert zich met simpel jargon.
Mild lacht de verleiding des vlezes
Met de toewijding van een non!

GRAND ÉCART

Begroet Désiré Desart en gaat bij hem zitten.
Wat een genoegen! Ook weer in het land,
Broekschijter met uwe speknek!

Tegen Franciska.

Alsof hij mij niet meer kent, zo arrogant.

Tegen Désiré Desart.

Uw huwelijksbelofte heb ik nog als pand.

Tegen Franciska.

Twee winters lang vrat 'm uit mijn hand,

Hij was zo verhongerd, zo opgebrand,

FRANCISKA

Tegen Muisje.

Du hast zwei Augen
In dem der Frühling strahlt
Du bist die Sonne
Das Licht im dunklen Wald
Du bist mein Leben
Mein Leib und mein Weib
Du bist mir
Und ich bin dir.

MUISJE

Tegen Franciska.

Jij hebt 'n paar handen die trillen zo wild,

Dat ik van hersens tot voetzolen sidder.

Niet één is er hier die van wulpsheid zo drilt:

't Genot van jouw geil maakt mij je aanbiddere!

FRANCISKA

Tegen Muisje.

Ik voel nu al 'n orgasme,

Als ik jou als slaaf bedien;

Jouw lippen een en al spasme,

Jouw ogen wil ik fonk'len zien!

MUISJE

Tegen Franciska.

Als ik diep in je ogen kijk,
Raak ik telkens weer 't noorden kwijt.

FRANCISKA

Tegen Muisje.
Ik wil je zogen
Op zoek naar vloeibaar goud.

MUISJE

Tegen Franciska.
Jij bent mijn zon,
Mijn licht in 't donk're woud.

SAMEN

Du bist mir
Und ich bin dir.

PIJPEZEUG

Vanochtend hing de dauw als meug...

KOOR

Smoel toe, Pijpezeug!

GRAND ÉCART

Tegen Désiré Desart.
Waar woont ge tegenwoordig?

DÉSIRÉ DESART

Bij jou, als je 'n plaatsje hebt!

GRAND ÉCART

De parterre is niet zo duur,
Daar is nog 'n kamerke te huur.
Een heer alleen, en van zo verre,
Woont graag op de parterre.

DÉSIRÉ DESART

Volgaarne wil ik bij jou wonen,
Alsook je meubelen verschonem.
Maar wat mij echter ooit overkwam
Weet ik nog goed, 't is er veel te klam.

*Vanuit de achterliggende vertrekken heft men zachtjes een gezang aan,
dat snel door meerdere aanwezigen wordt meegezongen.*

KOOR

Hoort wie klopt daar kinderen
Hoort wie tikt daar kinderen
Hoort wie tikt daar zachtjes tegen het raam
't Is een vreemdeling zeker
Die verdwaald is zeker
Ik zal es even vragen naar zijn naam

Louis De Poot Louis De Poot
Brenge ons vanavond een bezoek
En strooit ons wat lekkers
In een of andere hoek

Hij pleziert de kinderen
Hij versiert de kinderen
Ja, hij schenkt ons zijn laatste duit
Hij is weer dronken zeker
En beschonken zeker
De stakker barst in tranen uit

Louis de Poot Louis de Poot
Brenge ons vanavond een bezoek
En zoekt weer wat vettigs
In een of andere kroeg.

*Louis de Poot is tijdens het gezang binnengekomen en loopt op de
linker tafel af, waarbij de promenerende gasten respectvol opzij gaan.*

Hij drukt Muisje de hand, gaat naast haar zitten en richt zich meteen tot Franciska en Désiré Desart.

GRAND ÉCART

Staat op.

Die jaagt me op de vlucht.

Tegen Désiré Desart.

Excuseert voor mijn doen.

Die treedt in jouw spoor met iets groffere schoen.

Ze gaat naar het nevenvertrek.

LOUIS DE POOT

Tegen Muisje.

Hier zie!

Het werkvolk van de nacht!

Nog zo laat aan het werk,

Dat had ik wel gedacht.

Met de benen wijd,

Open, toe, open, spreid,

De ochtendgymnastiek van de hoerenrepubliek.

Ik ruik revolutie,

Er hangt revolutie in de lucht.

De bleekwatergeur van de saneringspolitiek,

Omdat Eros in zijn centrum zucht.

Niks, geen revolutie,

Zolang er klanten komen.

Niks dan prostitutie,

Laat ze maar naar binnen stromen.

Niks, geen revolutie,

Laat de klanten nu maar komen,

Want de prostitutie

Doet alle mannen dromen.

Omhoog met die vlag!

En omlaag met die broek!
Wat zagezegd niet mag,
Doet men hier eenvoudig op verzoek.

Laat wapperen die vlag!
Kameraden trekt ten strijd!
Rood leeft overdag,
Maar 's nachts brult appetijt.

Niks, geen revolutie,
Zolang er klanten komen.
Niks dan prostitutie,
Laat ze maar naar binnen stromen,
Want de prostitutie
Doet alle mannen dromen.

MUISJE

Tegen Louis de Poot.

Je was in jaren niet zo zat, chérie!

SCHROOTMANGEL

Komt tussen de middelste en linkertafel naar voren en roept.

Place, messieurs dames! Conny Linka, ici!

De prachtigste dansplek van 't hele lokaal!

DÉSIRÉ DESART

Het vunzigste zing ik voor jou speciaal!

Het goorste, smerigste wordt mijn verhaal!

Gaat staan.

Voici, mijn erotisch lied!

FRANCISKA

Klapt in haar handen.

Ik herken mijn maestro weer, ik geniet!

DÉSIRÉ DESART

Zingt, terwijl Conny Linka danst.

Met haar pronkend prille borsten,
Doet zij mannenblikken dorsten.
Slechts van vanitas vervuld,
Door vrouwen niet geduld.
O, haar karmozijn vagijn,
Een heuvelland zo fijn,
Als een teef zo tochtig,
Wordt bij elke vent weer vochtig.
Zwelgt in zwijn,
Haar kut fijn klein!

Godmiljaar, wat een poten!
Godmiljaar, o m'n kloten!
Godmiljaar, ah die prammen!
Godmiljaar, dan die hammen!

Godmiljaar, in haar dromen,
Godmiljaar, gaat het stomen,
Haar gekronkel, ik haar onkel,
Ruimte, ruimte, godmiljaar!

Godmiljaar, maar dan plots'ling
Welt de drift op bij die del.
Godmiljaar, toe maar, mond'ling
Godmiljaar, hop 't caroussel!

Godmiljaar, ik geledigd,
Godmiljaar, zij bevredigd,
Vraagt om meer, die eerste keer,
Une mer à boire, godmiljaar!

Joechei! 't Is in de meie,
De lente is nabije!
Joechei! Wij zijn zo blije,
Mijn leuter blaast reveille!

Jij bent

Het koor valt in.

Mijn hutje en mijn prutje
en mijn allerliefste tutjefrutje
mijn lutje
en mijn mutje
en mijn
aller
diepste
putje!

Jij bent

mijn hoesje en mijn smoesje
en mijn allerzachtste poesje
mijn douche en mijn
kroesje en mijn
heerlijk
mooie
hoesje!

ALLEMAAL!

Het publiek gaat daadwerkelijk boven op de stoelen staan en zingt het lied uit volle borst mee.

Jij bent

mijn sneetje en mijn kneedje en
mijn schoonste canapeetje
mijn reetje en mijn
beetje, wat
dat is,
awel,
dat
weet
je!

Jij bent
mijn kluisje en mijn pluisje
en mijn o zo lekker kruisje
en mijn puistje en mijn
muisje in haar
heerlijk
warme
huisje!

LOUIS DE POOT

Tegen Franciska.

Vertel 'ns oetlul, hoe fantastisch jij wel bent,
Dat je denkt haar te kopen met je wijvenkrent!

DÉSIRÉ DESART

Tegen Franciska.

Een echte vent,
Zou hem een peer op zijn smoel verkopen.

FRANCISKA

Alleen voor Muisjes liefde sta ik open.
Kom, schat, we laten die zot alleen.

LOUIS DE POOT

Tegen Muisje.

Raak hem niet aan of je gaat eraan, meteen!

FRANCISKA

Tegen Muisje.

Laat jij je door die lul bevelen?

MUISJE

Wil met Franciska weggaan.

Kom, schat, we zullen 'm niet langer vervelen.

LOUIS DE POOT

Ontvangt den afscheidskus van Louis de Poot!

*Hij haalt een revolver uit z'n achterzak en schiet Muisje neer.
Franciska vangt haar op en knielt naast haar neer. De gasten dringen
rond de stervende.*

PIJPEZEUG

*Is op een stoel gaan staan.
Ik vind broodpap...*

KOOR

Smoel toe, koffiedrap!

Tweede bedrijf

Derde tafereel

Het thema van dit tweede bedrijf is het huwelijk, in het bijzonder de zelfopofferingen waardoor twee mensen onder de ongunstigste verhoudingen aan elkaar worden geketend. Om dit op een drastische manier te tekenen, heb ik een dermate ongelukkig huwelijk beschreven, zoals in werkelijkheid nooit kan voorkomen, de karikatuur van het ongelukkige huwelijk. Ik vraag u daarom de stof niet al te ernstig te nemen, maar des te meer te letten op de logische verbanden die voor mij belangrijk zijn voor het wezen en de analyse van dit tafereel.

Eerste scène

Villa in Oostende. Middag. Franciska in lichte strandkledij met korte broek. Sofie in een elegante kimono.

SOFIE

Waarde Frans, waar ga je naar toe?

FRANCISKA

Vanwege mijn verkoudheid wacht ik urgent
Al dagen op 'n verzekeringsagent.
Voor contractbreuk betaal ik een half miljoen,
Als ik in Londen de Orpheus niet zing;
Ik ontspring de dans met een verzekering.

SOFIE

Voor dit huwelijk hoefden wij over zaken
Als contractbreuk ons geen zorgen te maken.

FRANCISKA

De eerbiedwaardige d'Outremont bood
Mij vaak hulp aan in soortgelijke nood.
Voor onze huidige calamiteiten heeft hij niet de duiten.
Word ik hees, dan kunnen wij naar de sociale zekerheid fluiten.

SOFIE

Ik wist niet eens tot op de dag van heden
Dat men zich kon verzekeren tegen inbreuk op huisvrede.

FRANCISKA

Verzekeren kan men zich vandaag de dag
Tegen elke ramp.

SOFIE

Ontrouw ook, dat mag?

FRANCISKA

Mijn Sofie, tussen ontrouw en ontrouw erkent
De moraal een hemelsbreed verschil op dit moment.
Voor ons mannen is ontrouw een onbetaalbaar dure grap,
Voor vrouwen is bedrog synoniem voor financiële beterschap!

SOFIE

Beste Frans! Mocht je vandaag nog in mijn armen
Een huisknecht vinden, mag je zonder erbarmen
Het bloed van die onnozelaar vergieten.
Daarom kocht ik 'n pistool tegen zulk soort bandieten,
Want op jouw maîtresse zal ik net zo schieten!

FRANCISKA

Evidemment, Sofie!
Kon ik van jou als vrouw maar zo intens genieten,
Zoals jij mij hartstochtelijk begeert als man!

SOFIE

'n Bruiloft staat bij elk meisje op het eerste plan!

FRANCISKA

Bij mij was alles op louter liefde berust.
Mijn tomeloze ambitie geeft me echter geen rust.

SOFIE

Dat soort smoezen zullen wij vrouwen altijd verachten.
Eens getrouwd rest ons enkel het smachten!
Ik hoopte met jou als mijn echtgenoot,
Toch een kind te ontvangen in mijn schoot!

FRANCISKA

Hoor ik daar niet subtiel een verwijt,
Dat ik jou niet pak als 'n keukenmeid?

SOFIE

Maar Frans! Ik ben jou nog steeds vreemd.
Mijn toverkunstenaar, draag ik de schuld,
Dat jij niet gulzig van mijn lichaam smult?
Jij, die er toch een maîtres' op nahoudt?

FRANCISKA

En sinds wanneer dan laat jij mij koud?

SOFIE

Geef mij dan een kind van jouw maîtresse!
Ik voed het op als 't onze, met noblesse.
Toen jij een jaar geleden in het Belle Vue Hotel zong
En meteen met je stem mijn herte bedwong,
Vond ik, terwijl ik je zo gadesloeg
Dat jij je zeer middelmatig gedroeg.

FRANCISKA

't Is waar: de vrouwen hebben mij zelden verwend!

SOFIE

Mij leek alsof jouw talent niet door anderen werd erkend.
Ik nam je als afgod voor mij alleen sedertdien;
Kon ik voorzien zo stom te zijn, zo blind te zien.
Hoe huizenhoog mijn afgrijselijk verfoeide
Kleinburgerlijkheid jou over 't hoofd heen groeide.
Nee, laat me uitpraten, geen dag vergaat,
Zonder dat mijn verstand stil bij jou staat.
Mijn minderwaardigheid is me zonneklaar.
Wat mij nu overkomt is zo wonderbaar:
Ik liet me door mijn onnozelheid dikwijls blokkeren,
Maar nu kan ik mij daarvoor nog nauwelijks generen.

FRANCISKA

De vrouw handelt nu eenmaal naar haar aard en roeping,
Als moeder aan de haard beantwoordt zij aan Gods verzoeking.

SOFIE

Dan adopteren wij toch een kind!

FRANCISKA

Mijn lieve Sofie! Het noodlot spint
Zijn draden in het duister. Uiteindelijk
Is mijn lot mij nog steeds onduidelijk.
Mijn ouders leefden een niet-aflatende strijd,
Daarom leed ik als kind al aan slapeloosheid.
Op de grote trap die langs de weide
En de kastanjes naar het slot toe leidde,
Smeekte ik vaak de hemel om vrede.
Vol vertrouwen ging ik door de grote poort
En zag hoe de een de ander haast had vermoord.
Al vroeg deed zwaarmoedigheid haar intrede.
Ik vertel je dit om enige opheldering te geven,
Want nog steeds ben ik met het heden in 't ongerede
Vervreemd van andere mannen en het leven.

SOFIE

Eindelijk bespeur ik de eerste trekken van een vent,
Tekenen van je hartveroverende acteurstalent.

De bel klinkt in de hal.

FRANCISKA

Mijn verzekeringsagent met de bescheiden!

SOFIE

Ik begeef me naar mijn kamer via de achterzijde.

FRANCISKA

Blijf en zie op welk een wonderlijke manier

Ik mijn lotsbestemming bestier!

Tweede scène

De deur wordt van buiten geopend en Lydia Lipje komt binnen.

FRANCISKA

Stelt haar voor:

Mademoiselle Lipje, mijn vrouw.

LYDIA

Vertelt u mij eens, mijn vereerde maestro,
Welk kostuum draagt de priesteres van de show,
Mata Hari? Ik weet het niet meer zo gauw.

SOFIE

François, ik ga!

LYDIA

Madame, het genoeg u dagelijks te mogen laven
Aan deze halfgod met zijn uitzonderlijke gaven!

SOFIE

Mademoiselle, als ik zelf geen vrouw zou zijn,
Was mijn tijdverdrijf met u één groot festijn,
Meer dan mijn man en ik ervaren.
‘n Vernedering echter wil ik mij besparen.
Liever greep ik naar mijn wapen en hielp zo het affront
Uit de wereld, dat mijn geluk irritant in de weg stond.

FRANCISKA

Maar Sofie, vanwaar deze insinuatie
Die onvoordelige toon?

LYDIA

De maestro was zo bezet,

Hij heeft mij slechts de basisposities uiteengezet,
Die hij zelfs beter kent dan Nijinski:
Zij voert de posities uit.
Eerste positie, dan de tweede positie,
Derde positie, vierde, vijfde positie.
De bel klinkt in de hal.

FRANCISKA

Eindelijk mijn verzekeringsagent!
Zij verlaat de kamer.

SOFIE

Verzonken in de aanblik van Lydia.
Zo moet men zich dus etaleren!

LYDIA

In mijn kringen doet men een moord voor uw kleren.

SOFIE

Waarom scheidt u er zo'n behagen in
Mij, omdat ik maar één man bemin,
Juist bij die ene te derangeren?

LYDIA

Mevrouw hoeft zich niet zo te kleineren.

SOFIE

Mijzelf kleineren ben ik echt niet van plan.
Dansen kan ik niet. Maar wie ik ben, weet ik heel goed!
Beseft u eigenlijk wel, hoeveel ik voor die man
Dagelijks aan liefde opbrengen moet!

LYDIA

Mij teveel moeite. Het zit mij niet in het bloed.

SOFIE

Vanzelfsprekend! Wie met honderd mannen verkeert,
Bekommert zich waarschijnlijk niet al te zeer
Of een van hen iets minder of iets meer
Op de onbaatzuchtigheid van onze liefde teert!

LYDIA

Alle grote mannen die ik ooit heb gekend,
Waren het banale leven ietwat ontwend.

SOFIE

Zo doorkneed ben ik niet! Maar beeldt u zich 'ns in,
Hoe ons, echtgenotes, elk beetje echte
Liefde waar wij als gekken voor vechten,
Achter de rug weer wordt ontfutseld? Waanzin!

LYDIA

Excuus, madame, ik moet mij al genoeg in bochten wringen,
Om op het podium der danskunst respect af te dwingen.

SOFIE

Wilt u soms botweg suggereren,
Dat u mij in de liefde niet poogt te castreren?

LYDIA

Artistiek zullen wij nooit het geluk ervaren,
Als wij de kunst niet aan savoir-vivre paren.

SOFIE

Mademoiselle, één ding had ik nog graag van u vernomen:
Bent u niet bang, dat er kinderen van komen?

LYDIA

Tuurlijk, dat is altijd mogelijk, 'n kleine misrekening.
Maar daarvoor zijn er teveel vaders, per slot van rekening.

SOFIE

Is veel te veel dan ook al een hindernis?

LYDIA

Maar Madame! Als ik mij toch niet vergis
Bent u bij die ene man die slechts u toebehoort,
Zo rijk aan geluk, zo enig in zijn soort,
Onbereikbaar, zelfs niet met zeven maal zeventig.

SOFIE

Each man kills the thing he loves... U hebt gelijk,
U bent de goedheid zelve. Maar één ding is waar,
U verkeert in verschrikkelijk levensgevaar.

LYDIA

U houdt van grapjes, madame, neem ik aan.

SOFIE

O, allerminst. U hebt mij goed verstaan.
Ik moet u nadrukkelijk erop attenderen,
Dat u in extreem levensgevaar gaat verkeren.

Derde scène

Franciska komt binnen met Désiré Desart.

FRANCISKA

Stel je eens voor, Sofie, wat een bonheur:
Désiré Desart is ons verzekeringsadviseur!

SOFIE

Wat een wonderbaarlijk toeval.
Als zijn verzekering ons zoveel geluk brengen zal,
Zoals wij met zijn zanglessen mochten ervaren,
Dan is straks ons geluk niet te evenaren.

DÉSIRÉ DESART

Dat klinkt vrij cynisch. Zijn de dames misschien
In onmin geraakt over iets feminien?

SOFIE

Inderdaad. Zo-even vroeg ik mijn man,
Of men zich tegen ontrouw verzekeren kan.

DÉSIRÉ DESART

Natuurlijk kunt u dat. U vordert inzake
Uw ontrouw elk bedrag. Wij staan garant.
En u betaalt de kosten.

SOFIE

U zet mij te schand'.
Van *mijn* ontrouw is hier totaal geen sprake.

LYDIA

Permettez, madame, que je m'en vais.

SOFIE

Oh pardon! Vous êtes encore là, c'est vrai.
Ik laat u meteen uit. Mijn man, ik beken,
Begin ik beter te begrijpen, naarmate ik *u* ken.

Lydia Lipje groet de beide heren met een knikje en wordt door Sofie uitgelaten.

FRANCISKA

Je bent dus ook nog verzekeringsagent?

DÉSIRÉ DESART

Altijd geweest en heel consequent!
Heb ik jou, mijn wakkere kameraad,
Niet al eens een zeker contract aangepraat?

FRANCISKA

Jij verzekert mij vanaf nu dus tegen alle
Risico's waaraan ik ten prooi zal vallen?

DÉSIRÉ DESART

De premie die jý betaalt voor jouw profijt
Zal gepeperd zijn.

FRANCISKA

Daar ben ik op voorbereid.

SOFIE

Komt terug naar Franciska.
Ik heb het haar voor eens en altijd bezworen:
Als zij mij van mijn echtelijk geluk met jou
Niet in rust genieten laat, dan jaag ik die vrouw
Een kogel door haar kop en is zij verloren!

FRANCISKA

Eh bien, Sofie, hoe heeft zij daarop gereageerd?

SOFIE

Oh, François, hoe mijn hulpeloze pijn jou amuseert.

FRANCISKA

Mon pauvre enfant! 't Is niet mijn schuld,
Dat mijn lichaam zich in impotentie hult,
Als ik krokodillentranen zie.
Pas bij de aanblik van diepmenselijke miserie,
Wordt ik overmand door een ongekende erectie.

DÉSIRÉ DESART

Wat jouw danskunst betreft, is mij dat al
Herhaaldelijk opgevallen.

SOFIE

Ik merk daarvan geen bal.

DÉSIRÉ DESART

Ten dienste van de kunsten met de grote K
Is het lijden nooit vergeefs van de heroïsche eega.
De grootste werken zijn ontleend aan de kracht
Van het getrouwe lijden van 't vrouwelijk geslacht.

FRANCISKA

Het leed van de vrouw werkt zo ongeveer
Als een opwekkend medicijn voor alle ongemak;
Het zet meteen mijn pezen en al mijn spieren strak.

SOFIE

Ik merk daarvan geen bal!

DÉSIRÉ DESART

Ik des te meer!

SOFIE

Ik ben dus niets anders op zo'n moment,
Dan het hulpeloze slachtoffer van terreur,
In de regie van een hebzuchtige souteneur.

DÉSIRÉ DESART

In eerste instantie ben ik levensverzekeringsagent.

FRANCISKA

Alweer een nieuwe polis!

SOFIE

Als u zich met levensverzekeringen inlaat,
Dan wil ik bij u het leven van dat dansfenomeen
Voor honderd miljoen verzekeren en wel meteen.
Dat zal u zelfs geen zure lach meer ontlokken;
Eén verliefde blik en u kunt miljoenen dokken.
Mijn vader, de kolen- en staalmagnaat,
Geeft mij de afsluitpremie provisoor.
Dan beven jullie voor mijn wanhoopsdaad,
En mijn schreeuw om rust krijgt eindelijk gehoor.

DÉSIRÉ DESART

Tegen zulke slagen is men perfect
Door herverzekeringen ingedekt,
En wij verkrijgen op het end
Nog een extra premiedividend.

SOFIE

Zo ziet u maar, u bent 'n gewiekste leugenaar!
Want ontrouwverzekeringen zijn ook niet leverbaar!

DÉSIRÉ DESART

Het staat u vrij een verzekering te nemen
Om uw man alvast de moed te ontnemen!

SOFIE

Dat kan ik niet! Dat wil ik niet! Dat doe ik niet!
Ik ben getrouwd en weet wat de plicht mij gebiedt,
Mijn hele familie was erop tegen.
Hij was mijn afgod, mijn alles op aarde!
Moet ik mijn eigen geluk dan ontwaarden?!

DÉSIRÉ DESART

Heeft u zo weinig zelfrespect meegekregen...

FRANCISKA

Beste vriend, zulk soort uitingen duld ik niet!

DÉSIRÉ DESART

Jij moet zwijgen als de maestro het gebiedt!

SOFIE

Te weinig zelfrespect!? U bent niet goed bij uw hoofd!
Liefde en trouw worden bij een vrouw sinds tijden
Als de heiligste aller deugden geloofd.
Ik acht mezelf niet minder, maar hoog onderscheiden
Boven andere vrouwen.

DÉSIRÉ DESART

Een merkwaardig egotripje...

Ik raad u aan, in plaats van juffrouw Lydia Lipje
U zelf in een verzekering in te kopen,
Want u zult meer gevaar dan uw rivale lopen.

SOFIE

Ten gunste van wie is dat dan mogelijk?

DÉSIRÉ DESART

Ten gunste van uw man die u zo hogelijk
Lief hebt!

SOFIE

Mijn lijden verschaft u leedvermaak!

DÉSIRÉ DESART

God bewaar mij! Zie het als een erezaak;
Verzeker uw leven dan ten gunste van 'n goed doel.
Nooit wordt u nog gekweld door schuldgevoel.
Uw leven wordt tijdelijk heel markant.
Men schrijft u brieven, u komt in de krant,
Men vraagt u voor dit, men smeekt u om dat.
En zonder dat u zich over anderen hoeft op te winden,
Bezieet u de boze wereld als één grote grap
En proeft u meer geluk dan u in de liefde kunt vinden.

SOFIE

Voor het laatst, François! Komt zij mij nog één keer in zicht
Als jouw geliefde, dan is het gedaan met dat wicht.
Jouw vriend en leermeester heeft als eerste plicht,
Jou het verstand te masseren,
Hoe het gevaar valt te keren.
Veel plezier, mijn heren!
Af.

Vierde scène

FRANCISKA

En nu is het de hoogste tijd dat ik het beken:
Ik ben in verwachting.

DÉSIRÉ DESART

Maar prachtkind toch! Ik erken
Mijn geluk! In verwachting! Een nieuwe lauwerkrans
Om glorie te verwerven op je levenspad!
Nu niet verslappen, niet stilstaan! Zo'n buitenkans
Levert je zoveel geestelijke kracht: zo'n ervaringschat,
Meer dan je met al je kunstjes kunt bereiken!

FRANCISKA

Jij hebt makkelijk zeiken.
Belooft mij in een man te veranderen,
Terwijl ik niets anders ben, een heel jaar lang
Dan jouw maîtresse, alleen in jouw belang.

DÉSIRÉ DESART

Goudeerlijk ben ik voor jou, en alle anderen
Of dacht je soms dat enig sterfelijk man
Meer dan jij van het leven genieten kan?

FRANCISKA

Andere meisjes hebben meer mannen dan ik!

DÉSIRÉ DESART

Alsjeblieft, mijn kind, de wereld ligt aan je voeten.

FRANCISKA

Nu ik voor zo'n dom toeval moet boeten?!
Eén ding blijft een vaststaand feit:

De arme Sofie moet worden verlost van haar ban
- Anders speel ik niet meer mee. -
Het is meelijwekkend hoe zij lijdt,
En hartstochtelijk verlangt naar dat *iets* van een man.

DÉSIRÉ DESART

Franciska's speelzucht: en nu opeens nuchter?!
Is er niet veel wetenswaardigs wonderwel
Voor jou nog te leren in dit spel?

FRANCISKA

Haar heldhaftigheid maakt mij schuchter.
Ik huiver voor haar tragische scènes.
Ik verlang naar een luchtige komedie!

DÉSIRÉ DESART

Dan laat je morgen scheiden! Mij is het worst.
Zij zwelgt in haar ongeluk met opgezette borst:
Zij ziet overal de gruwelijkste spoken,
Die haar zieleheil, haar kop bestoken.

FRANCISKA

Zij, voor wie ik *niets* ben, wil zich liever in *niets* begraven,
Dan dat andere vrouwen zich aan *dat niets* zouden laven.

DÉSIRÉ DESART

Met die grap waarom jij zo lacht,
Beledig je slechts je eigen geslacht.

FRANCISKA

Terwijl de *bêtises* waar zij zo mee keft
Ons geslacht in jouw ogen verheft.

DÉSIRÉ DESART

Die prachtvrouw vormt met willekeurig welke man
Een onverbreekelijk voortreffelijk span,

Die zijn echtelijk geluk zeer slim zou bewaken,
En vanzelfsprekend komt echtscheiding nooit ter sprake.
Haar trots beschermt haar daarvoor,
Een trots die, 't is triest, geknakt en failliet,
Zich dermate in zieligheid verloor:
Ze denkt dat ze saai is, dat zij tekort schiet,
En stort zich in haar liefde als in een roman.
Het zijn geen nobele vrouwen die naar succes verlangen
En bij de groten der aarde aan de jaspanden hangen!

FRANCISKA

Neem haar dan toch! Desnoods in het openbaar,
Dan zoek ik ik wel een ander jaspandenpaar.

DÉSIRÉ DEART

Daarvoor heb ik jou geen groot kunstenaar gemaakt.

FRANCISKA

Dat maak je Sofie even snel als je mij hebt gekraakt.
Zij is, wat ik was, talentloos in de hoogste graad.

DÉSIRÉ DESART

Helaas heeft zij niet de benen van jouw formaat.
Overigens, voor een gastoptreden van drie dagen
Laat Le Duc de Rozebeke ons dringend vragen.
Le Duc, mijn vriend, schrijft mij met eigen hand:
Hij haalt een brief uit zijn zak en leest.

Beste Désiré Desart!

Het broeit hier constant

Onder de krokodillen. Alsjeblieft, ik weet me geen raad.
Breng ook Frans Everdear, jouw liefdeskaraat.
Zijn kunstjes sussen de wilde dieren intussen.
Mijn gelegenheidstuk dat wij zullen misbruiken,
Voeren wij op in november. 't Wordt tienduizend Volt.
We zullen die smeerlappen 'n poepje laten ruiken.
Uw toegenege,

Met grote spoed en op hoop van zegen,

Je Leopold.

Wat vind je, mijn schatje? Waarom dralen we langer?

FRANCISKA

Vervelend: uitgerekend nu ben ik zwanger!

Vijfde scène

SOFIE

Komt binnenstormen.

François! Mon amour! Ik ben buiten mezelf
Van vreugde! Stel je eens voor, mijn broer himself!
Iste Luitenant Uyttebroeck en dr. Tuinspitter komen binnen.

UYTTEBROECK

Tegen Sofie.

Puis-je te demander de me présenter.

SOFIE

Mon frère, le lieutenant Uyttebroeck... mon mari,
François Everdear, son agent d'assurance Désiré.

UYTTEBROECK

Zonder Franciska te groeten, tegen Désiré Desart.
Ik had reeds de eer bij een souper.

DÉSIRÉ DESART

Heel beleefd.

Ah oui, enchanté.

Ik herinner mij avec plaisir u als dessert.

UYTTEBROECK

Je vous en prie, ma sœur, ma chère,
Laissez nous seules quelques instants.

SOFIE

Maar Hugo, waarom toch zo formellement?

DÉSIRÉ DESART

Vous permettez, Madame, que je vous accompagne pour le moment.

Hij begeleidt Sofie naar de deur.

UYTTEBROECK

Tegen dr. Tuinspitter.

U kent die persoon van vroeger, waarde heer?

FRANCISKA

Privé tegen dr. Tuinspitter.

Nu zie ik met verblindende helderheid hoezeer
Ik mezelf beneden mijn niveau heb begeven.

DR. TUINSPITTER

Jouw moeder, Franciska, weliswaar nog in leven,
Verviel door verdriet in ongeneeslijke apathie,
Toen zij het nieuws van je huwelijk vernam. Tant pis.

FRANCISKA

Mijn moeder?!

Zij roept. Désiré! We moeten naar het station!

Ze rent de deur uit. In de deuropening komt ze Sofie tegen.

SOFIE

François! Wat hebben ze je aangedaan? Mais non?!

Loopt op Uyttebroeck af.

Wat gebeurt er hier?!

UYTTEBROECK

Sofie, heb ik geen rustig uur meer.

Een schavuit vertelde mij zo ongeveer:

Jouw zuster heeft een vrouw tot man genomen.

Ik moet hem uitdagen en weet, dat hij volkomen

Onschuldig een kogel in zijn reet krijgt gedouwd.

SOFIE

Ik begrijp er geen reet van. Wie is er getrouwd?

Met een vrouw? Wie dan? Ik toch zeker niet?!

Ze rent de deur uit en schreeuwt.
François! François!

UYTTEBROECK
Lieve Sofie, kalm, subiet.

In de vestibule valt een schot. Uyttebroeck en dr. Tuinspitter stormen de deur uit, brengen de stervende naar binnen en leggen haar op de divan.

DR. TUINSPITTER
Omdat Sofie geen teken van leven meer geeft, tegen Uyttebroeck.
Laat mij gauw het wapen keuren.

UYTTEBROECK
Nonsens!

DR. TUINSPITTER
Dit kan in de beste families gebeuren.

UYTTEBROECK
Wat sta je toch te zeuren!
Ik kan vanaf nu met stofzuigers leuren!

Derde bedrijf

Vierde tafereel

De hertogelijke residentie Rozebeke. Antichambre voor de hertogelijke vertrekken. Aan beide zijden portes-brisées. Pater Ouwelzak in een eenvoudige, matkleurige soutane van wol en zwarte wollen handschoenen. Désiré Desart, half geestelijk gekleed. Later la Duchesse en Le Duc.

OUWELZAK

De politieke situatie aan ons hof
Is uiterst onverkwikkelijk. Honderd jaar
Wacht de diplomatie des konings al
Op een aanleiding ons hertogdom
Te annexeren. Als het zover komt,
Dan is in Rozebeke onze invloed naar de maan.

DÉSIRÉ DESART

De onrust die in het hertogdom heerst momentaan
Zou voor het kabinet des konings de aanleiding
Kunnen zijn.

OUWELZAK

En het feit dat onze chef
Zo impopulair is. Die antipathie zal
Vreselijk toenemen als Monsieur Le Duc
Zijn echtscheiding door wil duwen.

DÉSIRÉ DESART

Daar valt wel iets te regelen.

OUWELZAK

Het zou van goed fatsoen getuigen als hij abdiceerde.

Dan is het hertogdom helemaal in onze handen.

DÉSIRÉ DESART

Zijn gelegenheidsstuk dat een dezer
Hier opgevoerd zal worden, zou mogelijkwijs
De abdicatie kunnen bewerkstelligen.

OUWELZAK

Zorg ervoor dat het stuk zijn doel niet mist.

DÉSIRÉ DESART

We doen wat we kunnen. Alleen moet ik meer
Inzicht verwerven in de geheimen van het hof.

OUWELZAK

Opent de deur achterin het toneel.
Deze deur leidt naar de slotkapel. Via
De biechtstoel staat men in de vrije natuur.
En ieder woord dat hier gesproken wordt,
Krijgt achter deze deur een welwillend oor.

Désiré Desart af. Van links komen La Duchesse en stalknechten met jachthonden op. Twee lakeien snellen achter haar aan en gooien de tegenoverliggende deur open. Pater Ouwelzak schraapt zijn keel.

DUCHESSSE DE ROZEBEKE

Nadat ze dwars over het toneel is gegaan, draait ze zich om.
Kijk eens aan! Eerwaarde!

OUWELZAK

Hertogdommelijke Hoogheid,
Met smart heeft uw toegenegen volk drie jaar te lang
Naar u gesmacht!

DUCHESSSE DE ROZEBEKE

Ik kom rechtstreeks uit de Congo. Morgen

Bij het ochtendgrauwen voert mijn reis weer verder.
Ik neem vanzelfsprekend mijn intrek in het hotel!

OUWELZAK

Uwe Hoofsheid is toch niet hier om toe te stemmen?

DUCHESSÉ DE ROZEBEKE

In mijn scheiding? Jamais de ma vie!
Ik heb reisgeld nodig. Onderweg hebben die kokkernoten
Mijn juwelen gejat.

OUWELZAK

Hogelijkheid!

U stort Rome in een schisma
Als u instemt met uw scheiding.

DUCHESSÉ DE ROZEBEKE

Al voert dit tot een burgeroorlog.
Ik heb een dure eed gezworen.
Op leven en dood blijf ik eden trouw.
La Duchesse met stalknechten en lakeien af naar rechts.

OUWELZAK

De oren gespitst.
Nog een Hoogheerlijkheid meteen d'r achteraan!

De deur links wordt opengesmeten. Le Duc komt snel binnen. Twee lakeien gaan met de rug tegen de gesloten deur staan.

DUC DE ROZEBEKE

Tegen pater Ouwelzak.
Hebt u het al gehoord, eerwaarde, La Duchesse
Is gearriveerd!

OUWELZAK

Het heeft Hare Hertogdommelijke

Hoogheid behaagd zojuist het pand te verlaten.

DUC DE ROZEBEKE

Nu komt het erop aan 'n ontmoeting te ontlopen.
Ik neem vanzelfsprekend mijn intrek in het hotel.

OUWELZAK

Als Hare Dommelijkheid het oprecht meende,
Waarvan ik niet volledig overtuigd ben,
Dan werd de bereidwilligheid uitgesproken,
Na vlotte afwikkeling der materiële hindernissen,
Zich te laten scheiden.

DUC DE ROZEBEKE

Ouwelzak! Heeft ze dat gezegd!

Dat geeft nieuwe energie?! De Heer zij geloofd! En ik
Kan mij ongehinderd wijden aan mijn stuk?! Ouwelzak,
Ik moet je namelijk iets opbiechten. Ter gelegenheid
Van de heropening van ons hoftheater
Schreef ik een galavoorstelling.
En nu komt die spelbederfster naar mijn gala.
Bij heldere hemel een lekkere feestverpester!
Zo ging het steeds met mijn toneelstukken.
Op het allerlaatste moment een storend element.
Is ook bekend wanneer haar reis vervolgd wordt?

OUWELZAK

Bij het morgengrauwen, als Mijne Hoogheerlijkheid
Zich voegen zal naar Harer Dommelijke Hoogheids eisen.

DUC DE ROZEBEKE

Sans conditions! Ik zoek al twee uur lang
Naar mijn genie. De man kwam hier aan
Met de trein van drie.

OUWELZAK

Gods wegen zijn ondoorgrondelijk.
Als het genie het allerhoogste vertrouwen
Niet onwaardig is, kan hij ook eerst
Een kerk hebben bezocht.

DUC DE ROZEBEKE

Dat is wel het laatste waar ik aan gedacht zou hebben.
In de kerk heb ik niet gezocht.

OUWELZAK

Wijst naar de deur achter op het toneel.
De deur staat open!
Mijn plicht roept mij naar een zwaarbeproefd gemoed.

DUC DE ROZEBEKE

Je vous en pris, je vous en pris.
Pater Ouwelzak af naar rechts.
Wat bedoelt die ouwe vos toch met de kerk?
Hij opent de middendeur; Désiré Desart komt binnen.
Daar ben je eindelijk, Désiré! Mijn alter ego!
Hoezeer heb ik naar jou verlangd.

DÉSIRÉ DESART

Daarachter

In de zonovergoten kapel zit
Een gebeeldhouwde engel op de kansel.
Deze engel lijkt zo sprekend op een danseres,
Zoals elke koorknaap 't evenbeeld van Cupido is.

DUC DE ROZEBEKE

Ik vraag me sinds mijn vroegste jeugd af, waarom
't Sierdansen niet behoort tot ons cultureel erfgoed.
Beeldhouw-, schilderkunst, muziek
Zijn gangbare onderwerpen van
Onze adoratie. Waarom de danskunst niet?

DÉSIRÉ DESART

Ongetwijfeld omdat de Almachtige God ons
Niet verschijnt in zijn oorspronkelijke pracht.
Gelukkig wint onze erotische reformatie
Elke dag meer terrein. Dankzij onze strijd
Loopt ons volk weer voorop in moderniteit.

DUC DE ROZEBEKE

Zolang de wereld draait, dienden de ergste gruwelen,
De verschrikkelijkste misdaden, volkerenmoord
En martelaarsdood voor de poëzie tot speeltoneel.
Zelfs de opgekropte geilheid, het vierendelen:
Alles wat in de Middeleeuwen door uitvinding
Van gruweligheden het bestaan kruigde,
Geldt als het beloofde land der dichtkunst.
En juist het schimmenspel van man en vrouw,
Waarin de grootste wijzen, de grootste kunstenaars,
Zich verlustigden, zou vandaag de dag
Taboe zijn voor de poëzie?

DÉSIRÉ DESART

Vrouwengestalten met mannelijke hardheid,
Mannengestalten met vrouwelijke mildheid,
Zijn sinds het begin der mensheid tot op heden
De volmaakte belichaming van de wereldvrede.

DUC DE ROZEBEKE

Zou de Schepper ooit de bedoeling gekoesterd
Hebben de gestalte van de vrouw, zolang zij
Slank en lieflijk is gebouwd, te versluieren?

DÉSIRÉ DESART

Een tegennatuurlijkheid, waar de beschaving
Zich van oudsher gegriefd door voelt!

DUC DE ROZEBEKE

Het is zaak, zo leert mij mijn professor,
Om de rijpere vrouwen door de ongeremde
Concurrentie van de jongere dames
Niet helemaal uit te rangeren.
De rijperen mogen zich kleden hoe zij willen,
Waarom moeten wij de jeugd dan aan banden leggen!
Men plant zich tenslotte door het verschil
Der lichamen voort en niet door dat van de kleren!
Mijn gala moet de kerkleiders duidelijk maken:
Als de vrouw krijgt wat de vrouw toekomt,
Zou de erediens nieuwe luister kunnen krijgen.

DÉSIRÉ DESART

Ik heb onlangs een nieuwe zedelijke wereldorde bedacht.
De resultaten van mijn bevindingen heb ik vastgelegd
In een dik geschrift. Zou het niet mogelijk zijn
Mijn nieuwe zedelijke wereldorde in de residentie,
Misschien ook in het district van het hertogdom
In de praktijk te beproeven?

DUC DE ROZEBEKE

Met genoegen,

Als ik niet de eerste dienaar van mijn staat
En niet het vijfde wiel aan de wagen was.
Wij worden niet meer aux sérieux genomen.
Kort geleden werd tot mijn vreugde een verbond
Bekrachtigd door jonge dames die een onbeperkt
Eigendomsrecht op hun eigen lichaam proclameerden.
En ook de dochter van de Minister van Justitie
Is bij deze politieke vernieuwingsdrang betrokken.
Vervolgens schrijft het zondagsblad, waarom ik mij
Niet aan het hoofd van die beweging plaatste?

DÉSIRÉ DESART

Moet de deskundige raad van de Genius in deze
Geen helderheid verschaffen?

DUC DE ROZEBEKE

De Genius! Het medium!

Ik wil de magiër vandaag nog zien!

DÉSIRÉ DESART

Onaangekondigd?

DUC DE ROZEBEKE

Kondig mij dan aan!

Schrikt op.

Goede God!

DÉSIRÉ DESART

Wat gebeurt er?

Ik zie niets! Ik hoor niets!

DUC DE ROZEBEKE

Angstneurose,

Désiré, is onze beroepsmisvorming.

La Duchesse met pater Ouwelzak, haar stalknechten en lakeien met jachthonden, die de deuren opengooien, komen van rechts op. Le Duc en Désiré Desart staan links, La Duchesse en pater Ouwelzak rechts.

DUCHESSSE DE ROZEBEKE

Verrast.

Daar is hij dan, in levende lijve!

DUC DE ROZEBEKE

Was het u liever geweest mijn rottend lijk hier aan te treffen?

DUCHESSSE DE ROZEBEKE

Meteen weer onbeschoft!

DUC DE ROZEBEKE

Tegen Désiré Desart. Wat denk jij ervan?

DÉSIRÉ DESART

Wil Uwe Hoogheid mijn aanwezigheid verexcuseren!

DUC DE ROZEBEKE

Schoft! Dat zou pas gemeen zijn!

DUCHESSSE DE ROZEBEKE

Tegen pater Ouwelzak. Wat denkt u ervan?

OUWELZAK

Elk woord door een nobele mond geuit

Draagt bij tot het heil der mensheid.

DÉSIRÉ DESART

In de strijd tussen de geslachten

Schijnt de man altijd grof, de vrouw immer vals.

DUCHESSSE DE ROZEBEKE

De man wikt, de vrouw beschikt.

La Duchesse met pater Ouwelzak, de stalknechten en de lakeien naar links af.

DUC DE ROZEBEKE

Weet jij, wat een groot man ooit heeft gezegd?

De man heeft twee zielen in één borst,

De vrouw twee borsten en geen ziel.

DÉSIRÉ DESARTS

Kutwijven!

Vijfde tafereel

Eerste scène

Zwart bekleed kamertje. Zijdeur. Zwart bureau. Twee lichtzwarte fauteuils. Een elektrische lamp op het bureau. Le Duc de Rozebeke. Gertrud van Gleufheuvel. Le Duc zit aan het bureau. Gertrud van Gleufheuvel staat in het midden van het kamertje. Belichting alleen maar van de lamp op het bureau.

DUC DE ROZEBEKE

Eh bien, Gertrud?

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Wil je mijn rol nog één keer overhoren?

DUC DE ROZEBEKE

Die ken jij toch blind? Ik gaf een vermogen
Als ik mijn rol zo goed kende!

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Zou ik dan eindelijk eens mogen weten
In welk kostuum ik moet spelen?

DUC DE ROZEBEKE

Dat zul je wel merken als het doek opgaat.

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

En als dat kostuum mij dan niet staat?

DUC DE ROZEBEKE

Maak je geen zorgen. Dat kostuum zit jou als gegoten.

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Dat weet je toch nooit op voorhand.

DUC DE ROZEBEKE

Dat kostuum staat jou voordeliger dan elk ander.

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Echt! Ik wist het!

DUC DE ROZEBEKE

Eh bien, Gertrud?

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Dat ik mij weer eens zonder kostuum
Moet vertonen.

DUC DE ROZEBEKE

Ben je daar niet trots op?

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Ik heb geen andere keus. Iets diepgaands
Artistieks heb ik toch niet te bieden.

DUC DE ROZEBEKE

Schone Gertrud, je vist weer naar complimentjes.

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Omdat ik mij schaam voor mijn intellectuele armoe?

DUC DE ROZEBEKE

Jouw onovertroffen vakmanschap ken jij toch het beste?

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

En dat is?

DUC DE ROZEBEKE

L'amour!

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Ach ja.

DUC DE ROZEBEEKE

Waarom dan klagen?

GERTRUD

Er is een gezegde...

Ik durf het niet te zeggen.

DUC DE ROZEBEKE

Het is de meest verdraaide boerenkeutelwijsheid
Ooit door 't plattelands patattenverstand bedacht:
Domheid en liefde gaan hand in hand.

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Jij hebt ook geen hoge dunk van mijn intellectuele
Capaciteiten.

DUC DE ROZEBEKE

Heb ik mij ooit beklagd?

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Dat is het juist. Jij bent de enige op aarde,
Die niet de spot drijft met mijn beperkingen.
En eigenlijk ben jij ook niet veel dommer dan de rest.

DUC DE ROZEBEKE

Voor de anderen ben ik de allerdomste.
Alleen durven ze dat niet recht in mijn gezicht
Te zeggen uit angst in ongenade te vallen.

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Mij zeggen ze het wel, omdat ik mij niet kan
Verdedigen. Daarom heb ik zo'n angst voor die
Galavoorstelling. Als ik straks voor honderden
Mensen zonder kleren sta en ineens klinkt er in
Het publiek een groffe grap over mijn onnozelheid...

DUC DE ROZEBEKE

Als ik erbij ben, durft niemand dat.

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Ik heb ook mijn trots. Ik weet niet wat ik doen zou.
Ik denk dat ik van louter schaamte ter plekke
Zou sterven.

DUC DE ROZEBEKE

Vanavond om elf uur dus.

Ik heb nu nog een bespreking.

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Jaloers.

Wie verwacht je dan?

DUC DE ROZEBEKE

Een spook.

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Bestaan die dan echt? Laat mij blijven!

Ik heb nog nooit van mijn leven een spook gezien!

DUC DE ROZEBEKE

Ik heb voor jou geen geheimen, mijn kind.

Maar het spook verstomt in jouw aanwezigheid.

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Diep geroerd.

Chérie! Om jouwentwil heeft mijn familie met mij

Gebroken. Om jouwentwil zie ik geen levend wezen meer.

Jij noemt mij 'Kutje Gleufheuvel'. En meer ben ik niet
Voor jou.

DUC DE ROZEBEKE

Maar dat is voor mij het allerhoogste!
Stel je eens voor, hoe ik lijd aan manische depressies
Na dit vijfjarig huwelijk met die onverwoestbare heks
In wier ouderlijk huis familieruzies
Als hoogstnoodzakelijke sfeergymnastiek
Beoefend werden. Ben ik daarom slecht?

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Jij, slecht? Als iemand hier slecht is,
Dan ben ik het wel. Al dikwijls heb mij afgevraagd,
Of ik mijn onnozelheid niet aan mijn jeugd te
Danken heb.

DUC DE ROZEBEKE

Schone Gertrud! Het is waarachtig
De hoogste tijd dat jij weer eens gezellig
Onder de mensen komt.

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

O, daar verheug ik mij op!
Maar zonder kostuum ben je zo afschuwelijk hulpeloos.
Daarom... heb je nog één minuutje tijd?

DUC DE ROZEBEKE

Quant même deux, comme tu veut!

GERTRUD VAN GLEUFHEUVEL

Gaat naar de uitgang rechts en draait zich om naar Le Duc.
Nee, nee, meer heb ik niet nodig... Ik heb alleen jou.
En jij bent mijn alles: mijn trots, mijn geluk,
Mijn thuis. Als ik bedenken, hoe oneindig weinig
Ik voor jou beteken... Ik mag er niet aan denken...

Ben te dom.
Snel naar rechts af.

Tweede scène

Le Duc de Rozebeke, dan Franciska.

Le Duc kijkt naar de klok.

DUC DE ROZEBEKE

Half tien! De genius moet er nu zijn.

Gaat achter het bureau zitten en draait de lamp uit.

Vurig verlangen dat mij vervult, ik roep je aan!

Op de achtergrond staat Franciska fel verlicht op een stuk zuil. Ze draagt een hooggesloten jasje, dat slechts aan één rij dichtgeknoopt is en dat tot het midden van haar heupen reikt, een kniebroek, beide van lichte, wijnrode stof. Gepoederd haar met een driekantige steek, een brede witte halskraag, witte ruches aan de polsen, aan de buitenkant van de knieën zilveren cocardes, lichtgrijze kousen en zwarte schoenen met rode hakken en zeer brede lichtblauwe strikken. Het kamertje is volledig verduisterd zodat Le Duc amper te zien is.

DUC DE ROZEBEKE

Wat ben jij?

FRANCISKA

Bescheiden.

Het brandend verlangen, dat jou vervult.

DUC DE ROZEBEKE

Je bent geen man?

FRANCISKA

Nee.

DUC DE ROZEBEKE

Ben je vrouw?

FRANCISKA

Nee.

DUC DE ROZEBEKE

Ik geloof niet in kabouters.

FRANCISKA

Begrijpe, wie begrijpen kan.

DUC DE ROZEBEKE

Als wat ben jij geboren?

FRANCISKA

Als knaapje.

DUC DE ROZEBEKE

En toch ben jij geen knaapje?

FRANCISKA

Nee.

DUC DE ROZEBEKE

Waarom niet?

FRANCISKA

Omwille van de libidoloosheid.

DUC DE ROZEBEKE

Tegen zichzelf, half tegen het publiek.

Libidoloosheid! Vreedzaam uitrusten tussen

De mannelijke vechtlust en de vrouwelijke geluksdrift.

Eeuwige jachtvelden zonder waanzin!

Tegen Franciska.

Wie is jouw schepper?

FRANCISKA

Een eed drukt mij de lippen toe.

DUC DE ROZEBEKE

Waar kom jij vandaan?

FRANCISKA

Uit het Eeuwige Rijk der Godmensen.

DUC DE ROZEBEKE

Ik geloof er geen

Snars van.

FRANCISKA

Jij zult mij geloven. Ik breng jou
Onze geheime heilige schrift.

DUC DE ROZEBEKE

Hoe verklaart

Jullie geheime heilige schrift de tegenspraak
Tussen eigenbelang en naastenliefde?

FRANCISKA

Voor libidolozen, die niets verlangen, bestaat
Geen verschil tussen eigenbelang en naastenliefde.
Onbaatzuchtigheid schenkt vrede en standvastigheid.

DUC DE ROZEBEKE

Jammer genoeg ontbreekt het mij aan beide.
Hoe komt dat? Is mijn leven vol wankelmoed
En strijd?

FRANCISKA

Vraatzucht en een beperkt verstand!

DUC DE ROZEBEKE

Jij bent ook niet op je mondje gevallen!

FRANCISKA

Jij toch ook niet!

DUC DE ROZEBEKE

Wat wordt in de geheime heilige
Schrift geprezen als zijnde goed?

FRANCISKA

Wijsheid, kracht,
Fijnzinnigheid.

DUC DE ROZEBEKE

Wat wordt voor slecht versleten?

FRANCISKA

Domheid, zwakte, brutaliteit.

DUC DE ROZEBEKE

Onrustig.

Ik hoor niet meer zo goed. Wil je niet naast
Mij komen zitten?

FRANCISKA

Voordat jij opstaat, ben ik verdwenen!

DUC DE ROZEBEKE

Kun jij sierdansen?

FRANCISKA

De Godmens is begiftigd
Met al het geweld der aarde. Wij dansen,
Wij geselen malkander om onze terugkeer
In het wereldrijk aan te moedigen.

DUC DE ROZEBEKE

Kun jij mij verklaren waarom de godsleer
De naaktheid van de mens verafschuwt?

FRANCISKA

Omdat de Kerk

Leert over Gods aanwezigheid bij de verwekking.
Zelfs het meest futiele misbruik van naaktheid
Is in de ogen der Kerk satanisme. Daarom bestraft
De Kerk elke ontheiliging van de naaktheid.

DUC DE ROZEBEKE

Nog één ding uit jullie geheime heilige schrift:
De liefde voor de mens of de liefde voor de waarheid,
Welk van deze twee staat op het hoogste plan?

FRANCISKA

De liefde voor de waarheid!

DUC DE ROZEBEKE

Waarom heeft

De liefde voor de waarheid een grotere waarde
Dan de liefde voor de mens?

FRANCISKA

Omdat de liefde voor

De waarheid de liefde voor de mens behelst.

DUC DE ROZEBEKE

Ik acht de waarheid hoog, terwijl ik de mens bijzonder liefheb!

FRANCISKA

Voor degene die de mens meer liefheeft dan de waarheid,
Wordt de waarheid afschrikwekkend. Om zichzelf
En zijn naasten te troosten verzint hij
Steeds nieuwe verderfelijke leugens.

DUC DE ROZEBEKE

Wie brengt de waarheid dan geluk?

FRANCISKA

Lang voordat jij bij

De hoogste vraag bent aanbeland, heeft de liefde

Voor de mens zich als een onontbeerlijke wet

Aan jou geopenbaard.

DUC DE ROZEBEKE

Staat op.

Wat is je naam!

FRANCISKA

Ik heb geen naam!

DUC DE ROZEBEKE

Wanneer zie ik jou weer?

FRANCISKA

Nimmermeer.

DUC DE ROZEBEKE

Grijpt naar haar hand.

Dan bind ik je hier vast.

Franciska verdwijnt. Le Duc komt naar voren.

Om dit libidoloze spook van vlees en bloed

Een ietsje beter te leren kennen!

Door de rechterzijwand af.

Derde scène

Désiré Desart, Franciska.

Désiré Desart geheel gekleed in een zwarte tricot, het hoofd in een zwarte kap met oogleden, glipt door het midden naar binnen en doet de bureaulamp aan.

DÉSIRÉ DESART

Wij zijn alleen, mijn vriend!

FRANCISKA

Springt van links uit de zijwand.

Besef jij dan niet,

Dat wij voor de schandalige fratsen

Die wij hier uithalen, voor tien jaar

In de gevangenis gegooid kunnen worden?

DÉSIRÉ DESART

Trekt de kap van zijn hoofd en valt neer in de bureaustoel.

Voor de gevangenis zijn wij toch allang rijp!

FRANCISKA

Jij zeer zeker! Maar ik niet!

DÉSIRÉ DESART

Heb jij soms niet de wet overtreden

Door aan deze vertoning jouw medewerking

Te verlenen?

FRANCISKA

Mij houden andere zorgen bezig. Heb je gehoord

Dat mijn broers 'n proces aangespannen hebben

Om op grond van ontoerekeningsvatbaarheid

Mij onder curatele te laten stellen?

DÉSIRÉ DESART

Voor elke graaihand van een gerechtsdienaar
Is jouw kapitaal veilig weggeborgen.
Mij houden andere zorgen bezig. Heb je gehoord
Dat op de Matterhorn jouw vroegere
Geliefde dr. Tuinspitter dodelijk
Is verongelukt?

FRANCISKA

Geschrokken en bedrukt.
Waarom vertel je dat?

DÉSIRÉ DESART

Waarom vertel jij

De stommiteiten van jouw broers?
Het brandpunt van de vaderlandse geschiedenis
Wordt hier door ons bewerkstelligd en jij baadt
In sentimenteel familiegeleuter?!

FRANCISKA

Is dat verwonderlijk,
Als ik allang niet meer weet wat jij met mij voorhebt?

DÉSIRÉ DESART

Volgens onze onverbreekelijke overeenkomst
Ben jij binnen één jaar mijn slavin.
De overeenkomst was overigens overbodig,
De natuur laat jou toch geen andere keus.
Vandaag echter ben ik nog jouw slaaf
Die elke wens van jou bevredigt. Ik benut
Deze rol om voor jou de beste kansen
Uit te zoeken die voor de ontwikkeling
Van jouw gaven en talenten nodig zijn,
Om zo onbegrensd en radicaal mogelijk te zijn.
Met jou hoop ik een slavin te bezitten

Voor wie niets menselijks vreemd is.

FRANCISKA

Waarom herken je mijn talenten?

DÉSIRÉ DESART

Aan je wellust, je

Zorgeloosheid, aan je passie voor het spel, je
Heerszucht en, om het heerlijkste niet te vergeten,
Aan jouw heidense zucht naar ijdelheid.

FRANCISKA

Hecht jij niet de minste waarde aan mijn
Trouweloosheid?

DÉSIRÉ DESART

Net zo weinig als aan

Jouw dankbaarheid. Laat jouw trouw maar
Mijn zaak zijn! Wat hebben trouw
En liefde met talent van doen?!
Liefde en trouw zijn jullie koopwaar.
Ik vertrouw erop dat jij veel te slim bent
Mij te bedriegen met jouw handel.

FRANCISKA

Dat staat vast! Waarop moet ik dan vertrouwen?

DÉSIRÉ DESART

Trekt Franciska op zijn knie.

Op mijn onovertroffen wereldwijsheid!
En op het feit dat men 'n godenkind als jij
En een kieskeurige mensenkenner als ik
Zelden tweemaal tegenkomt op deze wereld.
Je bent zeker bang dat ik in het geniep
Een gore streek met je uithaal?

FRANCISKA

Ben jij niet bang dat jouw hertogje
Op mij verliefd zal worden?

DÉSIRÉ DESART

Met een daverende lach.

Als vrouw kom jij voor dat hertogje toch helemaal
Niet in aanmerking. Die houdt alleen van vrouwen
Die geestelijk op hetzelfde niveau staan
Als zijn honden en zijn paarden.
Het ontbreekt dat arme hertogje
Aan elke ontplooiingsmogelijkheid.

FRANCISKA

Staart voor zich uit.

Nu geloof ik haast dat het mijn vader ook
Aan ontplooiingsmogelijkheden ontbrak.

DESIRÉ DESART

Stampvoetend.

Laat jouw vader jou dan eeuwig niet met rust?!

FRANCISKA

Omdat ik hem onrecht heb aangedaan! De laatste keer,
Dat ik thuis was, werd ik zo gruwelijk gekweld
Door wroeging, dat ik 's nachts op de trappen
Van het slot mijzelf tegen het voorhoofd sloeg
En huilde alsof ik mijn jeugd opnieuw beleefde.

DÉSIRÉ DESART

Heb ik daarover van jou geen lied gehoord,
Dat je zong nog voor je vaders dood?

FRANCISKA

Het schietgebedje van een kind?

DÉSIRÉ DESART

Hoe ging dat lied?

Franciska in het midden van het toneel, terwijl ze zich tot het publiek richt.

FRANCISKA

Oh, Heilige Nacht! Bij 't strijdgedruis
Smeek ik met godsvruchtige gebaren
Tot jou die het leed openbaarde.

Geef ons de zegen van het kruis
En verander voor ons dit huis
In 't mooiste paradijs op aarde!

DÉSIRÉ DESART

Dat lied maak ik nog vandaag te gelde bij de hertog!

Zesde tafereel

Heuvelachtig boslandschap op het eiland Rhodos. Op de achtergrond rechts een kerktoeren, links op een heuvel een slot, waarvoor twee konijntjes grazen. Op het midden van het toneel staat een marmeren fontein die met beelden is versierd. De beelden laten spelende kinderen zien die een triomfboog en een geseling aan een schandpaal uitbeelden.

Désiré Desart komt in een weelderig middeleeuws kostuum van links op uit het bos.

DÉSIRÉ DESART

Het toneelstuk dat nu volgt is een en al tragiek,
Daarom kondig ik u aan, hooggeëerd publiek,
Dat ik een en ander op zijn kop zal zetten.
Met de zogenaamde dichter maak ik korte metten.
Ik zoek enkel mijn privé vertier,
Het stuk interesseert mij namelijk geen zier;
Op het einde laat ik nog enkele tranen wellen,
U sjokt dan naar huis of kunt een taxi bellen.
Af.

Franciska in een engelachtig kostuum, met een diep décolleté, een aureool in haar haar, draagt een gevulde schaal en komt uit het bos. Aan haar zijde loopt een kind als cupidootje.

FRANCISKA

Dit is de schaal, kind, van het eeuwig lijden,
Dit is de graal waar ridders om strijden;
Hierin is vergoten een kostbaar goed,
Dit is de kelk met Jezus' bloed.
Het bloed dat stroomde uit zijn wonden

Om Gods liefde te verkonden.

HET KIND

Ongeïnteresseerd, doopt zijn hand in de fontein.

Het water is zo stil, zo klaar,
Dat je er de hemel in ziet.

FRANCISKA

Buigt zich over de fontein.

Ik zie mijn beeld waarvan ik steeds geniet .
Het water welt omhoog. Een heldere schijn:
Wat mag dat voor toverwezen zijn?

Gertrud, alleen gekleed in een witte sluier om haar heupen, duikt op uit de fontein.

GERTRUD

Wat brengt, geliefde zuster, ons bijeen?
Voor wie breng jij die blikken schaal hierheen?

FRANCISKA

Voor de kinderen Gods breng ik deze drank,
Dat zij eeuwig voor zijn aanschijn zullen beven;
Want alleen verdriet zullen ze beleven.

GERTRUD

Gaat op de rand van de fontein zitten.
Voor mijn wulpsheid kreeg ik enkel dank.
Ik heb hier in mijn schaal verzameld
Alles wat men, als het licht dooft, stamelt.
Hierin zit liefdes liefkozing,
Zweet vermengd met parels zaadlozing.

HET KIND

Oh, laat mij die schaal eens zien!
Maar er zit niks in uw soepterrien!

GERTRUD

Ik heb de hele schaal al leeggedronken,
Kan nu nog slechts met mijn ogen lonken.

HET KIND

Gaat naar Gertrud toe en omhelst haar.
Jou heb ik liever lief, voel haar hart eens bonken!

GERTRUD

Wie is die kleine strontschijter,
Hebben ze in dit kot geen uitsmijter?

FRANCISKA

Ik geloof dat hij mij ontrouw worden wil.

HET KIND

Tegen Gertrud, streelt haar.
Zo mooi is zelfs niet mijn moeders bil.

Een draak met een enorme erectie stormt blazend uit het bos en gaat midden voor de fontein staan. Zijn lul zwiept van links naar rechts. Franciska vlucht naar rechts. Gertrud vlucht met het kind naar links.

GERTRUD

Hoe komt die draak in het heilig bos?

FRANCISKA

Een draak, wij zijn weer eens de klos.
Zijn gapende muil verslindt ons terstond.

GERTRUD

Zijn giftig kwijl lijkt mij ongezond!

HET KIND

Is het niet gewoon een hete hond?

DE DRAAK

Het zien alleen al van jullie wellust
Verpest behoorlijk mijne eetlust.
Door jullie halfnaakt te vertonen
Lasteren jullie de schepping van de goede God,
Door verheerlijking van die kleine pispot,
Die jullie naakt als heilig kronen!

HET KIND

Wat schraal in deze schaal is vergoten,
Is waarheid, eeuwig voor jou weggesloten.
De draak stormt dwars over het toneel.

DE DRAAK

Nu ga ik door het lint!
Zo'n Satanskind!

GERTRUD

Roept naar Franciska.
Zuster, help mij de draak ontvluchten.
Ik sta hier bloot en kan alleen maar zuchten.

HET KIND

Knielt voor Gertrud.
Ik kan die dooie hond maar niet geloven.
Jou, schone, mag niemand van mij roven!

Le Duc de Rozebeke komt in een harnas met ontbloot zwaard uit het bos.

DUC DE ROZEBEKE

Ik ben de Heilige Joris met ontbloot zwaard:
Vrij en onvervaard
Zal ik de wereld van monsters bevrijden,
De kinderen beschermen, begeleiden.

Laat de kindertjes tot mij komen,
En verzuip jij in je natte dromen!

DE DRAAK

Na een woest geblaas.

Duivel, jij komt hier alleen voor de wijven,
Om te neuken tussen de bedrijven!

DUC DE ROZEBEKE

Wees niet bang, gelieven, en bedaar.
Die hansworst krenkt jullie niet één haar.

HET KIND

Tegen de draak, die in het midden staat.

Jij, natte hond! Zoals ooit in de Hof van Eden
Naaktheid werd geëerd, eert haar hier het kind.
En de kleintjes, door de engelkes bemind,
Vereren God in zijn blote heerlijkheden.

DUC DE ROZEBEKE

Ik zal het nog eens fijntjes onderlijnen,
De naaktheid van de dames is parels voor de zwijnen!

DE DRAAK

Een schandaal, door geen drakenbrein te vatten,
Uitgemaakt te worden voor een zwijn met wratten!

DUC DE ROUEGEMONT

Bij God, moet het mij als ridder betamen
Dat ik jou moet dwingen tot een Amen!
Maar ik zal jou je plezier vergallen.
Want ik boor je dood'lijk in je ballen!

Le Duc de Rozebeke ontkloot met een dolk de draak. De doodsstrijd volgt. De chef van de zedenpolitie in een grijze regenjas komt vanuit de zaal het toneel opstormen.

POLITIECHEF

Tegen Le Duc de Rozebeke.

Doek, doek, doek! Ik verbied u terstond
Nog verder te spelen!

DUC DE ROZEBEKE

Mijn god, waar heeft u dat

Onmogelijk kostuum vandaan?

Komt die vent op in een regenjas,

Je lijkt wel een kinderlokker, man!

Ik krijg er het maagzuur van!

POLITIECHEF

Rood van woede.

Van die toon ben ik niet gediend! Nog één woord
En ik laat u arresteren!

DUC DE ROZEBEKE

In rijmen, mijn beste! Mijn toneelstuk is op rijm!
U moet echt leren mij in rijmen te arresteren.

POLITIECHEF

De onbeschaamdheid! Met dat kind bespot u
Het publiek. Als chef van de zedenpolitie
Moet ik de openbare zeden beschermen. Het normale
Publiek kan kinderen niet uitstaan, blote kinderen
Al helemaal niet, behalve als het blote dode
Kinderen zijn. U zet derhalve het publiek te kakken.
Dat kunnen wij niet tolereren! Omlaag met dat doek!

DUC DE ROZEBEKE

Een ogenblikje. U kent uw patron toch zeker?

POLITIECHEF

Ik herken mijn patron dwars door een

Duimdikke plank in pikdonkere nacht.

DUC DE ROZEBEKE

Misschien is het een masker dat u voor u ziet.

POLITIECHEF

Masker zus, masker zo! Kraam toch geen lulleworst uit!

Ik ben chef van de zedenpolitie.

Hij gebaart naar rechts in de coulissen.

U zult gauw genoeg merken, wat dat betekent!

DUC DE ROZEBEKE

Ik neem dan maar de wet zelf ter hand!

't Zal niet de eerste keer zijn in dit land!

Hij roept naar links in de coulissen.

Doek!

La Duchesse de Rozebeke in avondrobe ziet vanuit de loge van de Bourla het deerniswekkend tafereel en besluit haar man voor rotte vis uit te maken.

DUCHESSSE DE ROZEBEKE

Ecce homo, aanschouw de mens, mijn man!

Daarom kon je 'm niet omhoog krijgen, slaphanger!

Aan blote kinderen friemelen, vetklep!

Je bent nog erger dan die kokkernoten van de Congo!

DUC DE ROZEBEKE

Eindelijk! Mijn spelbederfster! Ik heb

Je zo gemist, mijn lief!

DUCHESSSE DE ROZEBEKE

Met je lijkenvingers aan onbezoedeld vlees!

Franciska leunt met gesluierd gezicht tegen een boom aan. Gertrud stormt van rechts op uit het park.

GERTRUD

Schreeuwt het uit.

Is dit mijn première?! Kom ik zo morgen in de gazet?
"Gertrud Gleufheuvel gewikkeld in zedenschandaal?"

DUCHESSSE DE ROZEBEKE

Ja, met je blote kont aan de schandpaal, slet!

GERTRUD

Vertwijfeld.

Adieu, Bourla! Adieu, mon cher public!

Fini la carrière!

*Gertrud heeft het zwaard uit zijn hand gerukt, stort zich erop, en zinkt
ineen op de grond.*

DUC DE ROZEBEKE

Schreeuwt. Gertrud!

DUCHESSSE DE ROZEBEKE

De eerste regeringsdaad du chef de Rozebeke!

POLITIECHEF

Stottert.

Maar patron, hoe kan ik dit goedmaken...

Ik heb voor u nog een fraaie bank uit Luxemburg...

Komt u toch bij ons eten... Augusta... mijn vrouw

Maakt heerlijke doofpot... sakrement... stoofpot...

Ik heb een fraaie collectie pornozegels... nondedju...

Hoe heten die dingen... portozegels...

GERTRUD

*Het bloedige zwaard in de hand, verheft langzaam haar
bovenlichaam, tegen Le Duc de Rozebeke.*

Is er een groter geluk, dan en plein public

Naakt op het toneel te mogen sterven?

Ze valt dood op haar rug neer.

DUC DE ROZEBEKE

Verpletterd.

Dat ontbrak er nog maar aan! Doek!

Sluiten dit kot, iedereen naar huis!

Vierde bedrijf

Zevende tafereel

Nacht. Sterrenhemel. Een smalle stenen trap zonder balustraden voert onder kastanjabomen schuin langs een weideglooiing omhoog. In het midden een breed bordes. Désiré Desart en Franciska, beiden in lichte zomerkledij, Franciska in een jurk die de voeten vrij laat, zitten op de treden.

FRANCISKA

Dat witte katje dat ons gisteravond vanuit de stad
Tot hier boven volgde...

DÉSIRÉ DESART

Is er weer?

FRANCISKA

Nee, zoiets lieflijks wordt nooit herhaald!

DÉSIRÉ DESART

Het speelde rustig om ons heen.

FRANCISKA

Waarom niet!

DÉSIRÉ DESART

Waarom niet? Denk jij dat dat katje zo zou hebben
Rondgehopst als niet twee mensen van vlees en bloed,
Maar twee katten elkaar zo hadden liefgehad?

FRANCISKA

Misschien niet uit beleefdheid.

DÉSIRÉ DESART

Of uit jaloezie!

FRANCISKA

Katten zouden zich met de aanwezigheid van dat katje
Wellicht niet zo goddelijk hebben geamuseerd.

DÉSIRÉ DESART

Gestoord heeft het ons niet.

FRANCISKA

Integendeel.

DÉSIRÉ DESART

Franciska...

FRANCISKA

Ja?

DÉSIRÉ DESART

Gisteravond rondom dit uur
Hield ik hier onder de blote hemel een vrouw
In mijn armen en ik genoot erbij met volle
Teugen de schoonheid der natuur die ons omgaf.

FRANCISKA

Verwondert jou dat?

DÉSIRÉ DESART

Wat mij verwondert is,
Dat volgens mij het plebs daar niet toe in staat is.

FRANCISKA

Denk jij dat?... Vanavond toen ik terugkwam
Van het zwemmen waren de heuvels rondom het slot

Vanuit het westen nog door de zonnegloed verlicht.
Als kind zag ik dat vaak. Maar toentertijd, als ik
De weg omhoog ging naar het slot, verduisterde
Dat vredige beeld voor mij met elke stap.

DÉSIRÉ DESART

Franciska, kun jij dat dan nooit vergeten?

FRANCISKA

Levendig.

Het is vergeten! Weggevaagd! Toen ik vandaag
In de zwoele avondzon de groenbegroeide
Heuvels terugzag, toen jubelde het in mij:
Eindelijk is de vrede werkelijkheid!

DÉSIRÉ DESART

Sssht! Je wekt

De slotbewoners.

FRANCISKA

Sinds jaar en dag woont daar
Niemand boven behalve een stokoude conciërge.

DÉSIRÉ DESART

Kijkt naar boven.

In het hele slot geen licht!

FRANCISKA

Nee, maar dat strandje! Als kinderen hebben wij
Bij dezelfde waterval gezwommen. Vandaag
Net als toen klommen de jongens in de elzen
Boven de beek en lieten zich vanuit de takken
In de stroom vallen.

DÉSIRÉ DESART

Franciska, dat de gruwelijke beelden uit je jeugd

Voor eeuwig en altijd vergeten mogen zijn...

FRANCISKA

Sinds gisteravond zijn ze vergeten!

DÉSIRÉ DESART

En jij laat

Jouw plezier er niet meer door vergallen...

FRANCISKA

Nooit meer,

Vanaf nu. Nu dankzij de vrede hier op deze
Trappen alles anders is.

DÉSIRÉ DESART

Dan geef mij als

Onderpand een kus!

FRANCISKA

Duizend kussen voor één kus!

Zij kust hem.

Terwijl jij mij gisteren in jouw armen hield,
Zag ik de sterren boven jouw hoofd.

DÉSIRÉ DESART

Kust haar.

Die sterren

Zie jij ook vandaag. Ik zie ze in jouw ogen.

Achtste tafereel

*In het theater van De Vijfduizend. Een klein podium, een stoel.
Franciska in een Dorische chiton, sandalen aan haar voeten. Roef
Lolbroek als jeugdige Theseus.*

FRANCISKA

*Hurkt links op het lagere uiteinde van het podium.
Ik sta te trillen op mijn benen.*

LOLBROEK

Loopt op en neer.

Hou op met dat gekut!

FRANCISKA

Vermoord mij! Ik sterf!

LOLBROEK

Blijf toch leven, trut!

FRANCISKA

Laat mij nog even dromen!

LOLBROEK

Volgens mijn contract

Zouden we gewoon Vondel spelen:

Waar werd oprechter trouw

Dan tussen man en vrouw

Ter wereld ooit gevonden?

FRANCISKA

De eerste keer dat ik door iets werd gegrepen!

LOLBROEK

Dat hoor ik alle dagen.

FRANCISKA

Zoals jij heeft niemand mij omhelsd.

LOLBROEK

Ben ik een beest, dan wil ik niks zien, niets horen.

FRANCISKA

Alleen voelen! O, als wij beesten zouden zijn!
Alles zou ik ervoor geven.

LOLBROEK

Ik gaf het bewijs van mijn kunstenaarsschap!
Ik speel in zijn mysteriespel Theseus,
Het toonbeeld van antieke kracht.

FRANCISKA

Valt hem om de hals en overlaadt hem met kussen.
Hoe meer vrouwen
Zich in jouw armen prangen,
Hoe trotser ik ben
Jou om de hals te hangen!

LOLBROEK

Laat Franciska op haar voetenspitsen draaien.
Ik vraag mij slechts af waarom Helena
Ook in de onderwereld zo kortgerokt
Ronddartelt! Waarom draag jij als voorvechster
Van de vrouwenbeweging geen purper mantel?

FRANCISKA

Omdat Helena zich al op haar tiende
Voor haar eerste grote liefdesavontuur
Door Theseus naar Athene liet ontvoeren.
Daarom wissel ik pas mijn kostuum,

Zodra de ontrouw van Helena
Aan bod komt.

LOLBROEK

Wat in dat kostuum gebeurd is,
Is gebeurd. Dit accident heeft hij aan zichzelf
Te wijten. Ik kan zoiets gewoon niet hebben.
Ik verlies daarbij mijn zelfbeheersing.
Ik raak buiten zinnen. Ik raak helemaal van
Streek, word een publiek gevaar.

FRANCISKA

Des te opwindender

Voor mij!

LOLBROEK

Waarom laat hij jou met mij alleen!

FRANCISKA

Je schuldgevoel kan jij echt jezelf besparen.

LOLBROEK

Wat heeft hij daarbuiten toch te zoeken!

FRANCISKA

Wellicht vroeg iemand om zijn handtekening.

LOLBROEK

Die schaamteloze ijdelheid van hem!
Mij beschouwt hij als het laagste schuim der mensheid,
En jou als zijn eigendom, betaald in contanten.

FRANCISKA

In elk geval verzekerde hij zichzelf door jouw
Medewerking aan deze hellevaart van een beter
Tegenspel dan ik tot nu toe hem kon bieden.

Désiré Desart in boetekleed, een gesel rond zijn lendenen, een volgeschreven schriftje in zijn hand, waarin zijn rol beschreven staat, komt haastig op van rechts.

DÉSIRÉ DESART

Je tweede Helenakostuum, Franciska!
Waarom heb jij je niet verkleed? Zometeen
Is het tweede bedrijf voorbij.

LOLBROEK

Belachelijk!

Wij laten ons door niemand opjagen, overwerkt
Als wij zijn.

FRANCISKA

Ik dank u!

LOLBROEK

Wil Madame a.u.b. niet verzuimen de mondhygiëne
Te respecteren alvorens ik haar zo dadelijk en plein
Public moet muilen.

FRANCISKA

U wordt bedankt!

Franciska af naar links.

DÉSIRÉ DESART

Heel onverwacht greep daarbuiten een zakenman
Mij bij mijn jas. Hij wil, als ik hem goed begreep,
Voor mijn mysteriespelen 'n eigen schouwburg bouwen.

LOLBROEK

Wat een uitzinnig genot voor u, vereerde
Maestro, om als toneelschrijver voor uzelf
Dichtend en als speler uzelf spelend

Uw dure huid te kunnen verkopen!

DÉSIRÉ DESART

Wat mijn dierbaarste

Genot is, mijn beste Roef Lolbroek, begrijpt u wel

Als allerlaatste.

Jules Ascenseur, met een notitieboekje en potlood in zijn hand, komt haastig op van links.

JULES ASCENSEUR

Neemt u mij niet kwalijk, vereerde maestro, dat ik

Twee vragen aan u moet stellen, voor ik

De recensie van de avondvoorstelling

Naar mijn krant stuur. Nu pas begrijp ik

De ongekende woede van de clerus...

DÉSIRÉ DESART

Val me niet lastig met de clerus, je vous en prie!

De beste verklaring is nooit iets verklaren.

JULES ASCENSEUR

Die zin nog eens! Dat drukt mijn krant af.

Schrijft.

De beste verklaring is nooit iets verklaren,

- Dat wordt gedrukt, ook al is hij van u afkomstig -

In het ergste geval zegt men dat hij van Tao is.

Maar nu ter zake. Neemt u mij niet kwalijk,

Vereerde maestro, maar het concept van het

Mysterieospel. Neemt u mij niet kwalijk, ik was

Zo zeer in de ban, dat ik, neemt u mij niet kwalijk,

Van de beide eerste bedrijven geen komma

Heb begrepen.

DÉSIRÉ DESART

Schrijf in uw krant: In de onderwereld

Brengt Christus die zijn lichaam verliet,
De nacht door, de volgende dag en nog een nacht,
Om, triomferend over Satans valsheid,
De geesteshelden van het verleden, gehoor gevend
Aan hun felle smeekbeden, te bevrijden van de vloek
Onder censuur te staan, te worden doodgezwegen.

JULES ASCENSEUR

Neemt u mij alstublieft niet kwalijk,
'Onder censuur staan', drukt mijn krant niet af.
Voor zoiets moet zij ten eerste met teveel zaken
Rekening houden. U weet zelf wat dat betekent. En,
Ten tweede is zij voor zoiets veel te onafhankelijk.

DÉSIRÉ DESART

Grijpt naar zijn voorhoofd.
Dan voor mijn part... Godmiljaar!
Waar is mijn pruik! Het scheelde maar één haar
Of ik had in mijn eigen mysteriespel
Het hoofdpersonage gerateerd!
Snel naar rechts af.

LOLBROEK

Misschien lukt het mij, mijn hooggeachte
Jules Ascenseur, u behouden langs de klippen
Van ons mysteriespel naar open zee te loodsen.

JULES ASCENSEUR

Hartelijk dank, als uit dat sop nog redding mogelijk is.

LOLBROEK

De grootste held uit de oudheid, mijn beste
Jules Ascenseur, Theseus van Athene, ik speel hem,
Zoals u misschien heeft opgemerkt, wordt in
De onderwereld door angsten en zorgen om zijn faam
Overvallen. De heldenmoed giert door zijn lijf.

Ontwaakt voor den strijd, helden aller landen!
Onze roem is in gevaar! Onmiddellijk komt
Iedereen in opstand, die ooit een lauwerkrans
Ontving. Een hels kabaal vervult het hele dodenrijk.

JULES ASCENSEUR

U schreeuwt zich schor, beste vriend! Ik zal
Thuis wel uitmaken, hoe de hellevaart door
Mijn krant zal worden ervaren.

LOLBROEK

Wat voor benul heeft u van Theseus' hellepijn
Om zijn wereldfaam! Als hij de hele Hades doorraast
En om redding van zijn eer schreeuwt, wie ziet hij
Dan plotseling voor zich staan?

FRANCISKA

*Van links, komt met veel sieraden behangen in een lichtrood
bovengewaad het podium op.*

Helena!

LOLBROEK

Snelt op haar af, omarmt en kust haar.
Juist, Helena! Waar bleef je dan zo lang?
Mijn liefvallig kind!... Helena heeft
Op haar ronde van duizendjarige wereldsmart,
De hellevrouwen in opstand gebracht...
Mijn liefvallig kind!

JULES ASCENSEUR

Oh, wat een benijdenswaardige positie heeft
Een actrice! Van alle kanten wordt zij geliefkoosd.

FRANCISKA

De kunstenaar, geachte Jules Ascenseur, is niet
Zoals een dokter, een schoenlapper of schoorsteenveger,

Iemand met een uurrooster... Want ons credo luidt:
Geen enkele consessie aan 't banale van het bestaan!

LOLBROEK

In plaats daarvan een leven borrelend van genot!

JULES ASCENSEUR

En scheurt er één zijn stemband, sterven jullie
Op de mestvaalt! Daar bedank ik voor.
Dan liever nog een leven: saai en grijs.
Een meisje hield van mij, zij was schilderes,
Alleen had zij er niet het talent voor. Toen werd
Zij schrijfster. En omdat het haar daarvoor ook
Ontbrak aan gaven, werd zij naaister.
Nu schildert zij mij in onze vrije tijd.

DÉSIRÉ DESART

Met wild, ongekamd haar, komt snel van rechts op.
Zit mijn pruik recht?

FRANCISKA

Je bent betoverend!

DÉSIRÉ DESART

Een geluk voor uw vriendin dat zij niet
Vijfhonderd jaar eerder leefde. Toen zou zij
Op de brandstapel gestorven zijn als heks,
Lang voordat zij zich als naaistertje
Vrij kon ontplooien.

FRANCISKA

Geprikkeld?!

DÉSIRÉ DESART

Integendeel! Zo-even viel mij buiten
Een parabel in, die het wezen en

De betekenis van alle kunst uitdrukt.

LOLBROEK

Dat moet ik horen, vereerde maestro,
Wat u inviel, toen u daarbuiten was!

JULES ASCENSEUR

Een parabel! Ik pak een extra blaadje.
Dit is brandend actueel!

DÉSIRÉ DESART

De kunst is een spiegel. De mens betracht
In deze spiegeling zijn levenskracht.

JULES ASCENSEUR

Dat klopt! Daarover ken ik een liedje!

LOLBROEK

Moet dat?!

FRANCISKA

Houdt de parabel daarmee op?

DÉSIRÉ DESART

De spiegel echter spoort
Het maagdelijk geluk aan,
Dat voor zijn spiegel gloort.
Behalve de levendig gevoelde vreugde
Pookt hij het genot der ooggeneugte
Vurig op in haar illusoire waan.
Zo prikkelen en versterken zich de beiden,
Mens en kunst,
Tot steeds hogere begeerten aan weerszijden.

JULES ASCENSEUR

Schrijft.

Tot de overheid er een eind aan maakt,
En de spiegel in duizend scherven kraakt.
Punt! Uit! Mijn krant betaalt mij één franc
Meer voor die regels. Maar wat is dat voor
Hels gedonder? Het lijkt wel herfst, wanneer ze
De patatten in de kelder kwakken.

FRANCISKA

Dat is het Schimmenkoor. Omdat er elke avond wel
Een paar nieuwelingen bij zijn, moeten ze
Voor het doek opgaat telkens repeteren.

*In grijze sluiers gehulde meisjes. De optocht beweegt langzaam dwars
door de ruimte en gaat naar de overkant af.*

DE MEISJES

Eerst half verhuld, dan geheel verhuld,
Schuifelen wij bang en veeg.
Kinderdromen bleven onvervuld,
Hoofd en borsten leeg.

Van jongs af moe, van jongs af oud,
Zover herinnering grijpt,
Door akelige nevels klam en koud,
Vroeg verbruikt en nooit gerijpt.

Door gefleem gewonnen,
Bekwispeld en gekeurd.
En voor wij ons ontwongen,
Zijn wij kapot gescheurd.

Want mijnheer met zijn gekromde rug,
Driftig, met wilde gebaren,
Ruw en bonkig, met verwarde haren,
Geeft ons aan de wereld niet terug.

Moeten wij, tot bloedens toe gekweld,
Met knorrende, knagende magen,
Omdat dorst en honger knelt,
Zelf onze moordenaars opjagen?

Zonder te weten vanwaar wij kwamen,
Zonder vermoeden waarheen 't ons drijft,
Zonder taal en zonder namen,
Zeg ons God, waar de uitweg blijft!

JULES ASCENSEUR

Eeuwig jammer, vereerde maestro, dat wij van de charmes
Van de meisjes zo bloedje weinig te zien krijgen.
Hoogste tijd dat u daar verandering in brengt!

LOLBROEK

Een pintje, geachte Jules Ascenseur!
Laten we het eens over uw vriendin hebben.

JULES ASCENSEUR

Ik dank u hartelijk!
Roef Lolbroek en Jules Ascenseur naar rechts af.

DÉSIRÉ DESART

De grote dialoog, Franciska, kunnen wij beter
Nog eens doornemen, voor het doek opgaat.

FRANCISKA

Avec plaisir, als je dat noodzakelijk vindt.
Zij gaan tegenover elkaar staan.

DÉSIRÉ DESART

De passage, weet je, waarop het publiek
Elke avond met sarkastisch gelach het hart lucht.

FRANCISKA

Komt op het podium.
Ik vind elke passage best.

DÉSIRÉ DESART

Rechtsvoor.
Ik moet mijn kracht voor 't grotere sparen.
Want eens zal een vreemde jou meenemen
Naar de hemel binnen tweeduizend jaren.

FRANCISKA

Weet je, het lijkt alsof wij eender handelen,
Dat, ofschoon door lichtjaren gescheiden,
Jij en ik dezelfde weg bewandelen.

DÉSIRÉ DESART

Laten wij om niets niet langer strijden:
Mij ontbreekt de lust, jou het geloof in mij.
Ik kan een heiden naar het licht niet leiden!

FRANCISKA

Zo echter voert door onbegrensde weiden
Ons de weg gezamenlijk naar Gods troon.
Dan wandel ik gelijkwaardig aan jouw zijde.

DÉSIRÉ DESART

Maar niet voor tweeduizend jaren zijn vervlogen!
Zo is het goed, Franciska. Alleen die repliek
'Dan wandel ik gelijkwaardig aan jouw zijde'
Die klinkt nog niet diep, niet warm genoeg doorvoeld.

Franciska krijgt een lachstuip. Geschreeuw van achter de scène, het Schimmenkoor komt weer op als een troep Bacchanten.

DE MEISJES

Bloed hebben wij gedronken,
Wij dorsten naar meer bloed.

Ontvlamd zijn de vonken,
De geselende gloed
Jaagt ons door alle landen
Als in een bliksemschicht.
De bergtoppen branden
Onze nachten worden licht.

Het jubelt in de dalen!
Het kreunt in het donkere woud!
Wij feesten nu als beesten
En maken onze beulen koud
Wij scheuren ze aan stukken
Wij houden ons niet in toom
Wij gaan voor niemand bukken
En moorden zonder schroom.

Nu dansen wij met blote benen
En lachen zonder schaam.
De heerseres is ons verschenen,
Wij trekken nooit meer kousen aan.
Wij laten ons niet paaien
En zuigen nooit meer drop.
Wij willen met de billen zwaaien
En vreten alle lullen op.

*Roef Lolbroek en Jules Ascenseur staan geamuseerd te kijken, Désiré
Desart trekt de haren uit zijn hoofd. Roef Lolbroek schuift Désiré
Desart aan de kant.*

LOLBROEK

Van kunst begrijpt u geen fok, vereerde maestro!
Tegen Franciska.
De juiste toonval leert u van mij,
Maar kijk daarbij steeds recht in mijn ogen.
Spottend.
Dan wandel ik gelijkwaardig aan jouw zijde!

DÉSIRÉ DESART

Geschrokken.

Wat betekent dat?

LOLBROEK

Dat ik de Theseus ben,

Die Helena bevrijdt!

DÉSIRÉ DESART

Wat is hier aan de hand, Franciska?

FRANCISKA

Vliegt Lolbroek in de armen.

Jouw kussen, mijn geliefd idool,

Zijn nog lang niet uitgegloeid.

Leer mij in jouw strenge school,

Hoe mijn lichaam vonken sproeit!

Daar staat een profeet te kijken,

Die te vroeg victorie kraait,

Want ik heb, dat zal nu blijken,

Hem een vuile loer gedraaid.

LOLBROEK

Mij draait Franciska geen loer!

Gaat met Franciska naar rechts af.

DÉSIRÉ DESART

Verloren! Naar de haaien! Mijn godenkind! Waarom?

Ik, holle kaalkop, bouwde op een wet driest en dom

Die door te offeren van mensen slaven maakt!

Hoe vaak heb ik de waanzin voor dom gekwaakt!

Maar door onbaatzuchtigheid... Désiré! Ach wee!

Onbaatzuchtigheid betekent: vier maal vier is twee.

Een halve eeuw oud en niets is nog van mij!

Hij rukt het touw van zijn lijf.

Snoer mijn keel dicht, strakker dan de hellepijn!
Dit zal de deus ex machina van dit toneelspel zijn!
Hij heeft het touw als strop rond zijn hals gelegd.
Dag levenslust. De strop toe, dan eindelijk rust!
Hij trekt de strop krachtig aan en glijdt bewusteloos op de grond. Na een pauze rochelt hij:
Het lijkt alsof mijn dood mij weer tot leven kust.
Verpletterend overwint het verder-willen-lijden...
Zij had zich nooit zo mogen bevrijden!
Ik was er zo dichtbij. Hoe groter haar tegenspoed
Des te meer was zij voor mij een kostbaar goed.
En nu voer ik de hoogmoed ten tonele
Om als nar voor Onze Lieve Heer te spelen!
Geen onheil, walging slechts, met haat gepaard,
Kan mij, die onbreekbaar leek, in stukken breken.
Dat de wereld zich verlost met zedepreken!
Ik maak een eind aan deze hellevaart!

Hij trekt de strop nog een keer krachtig aan en valt achterover op de grond. Pauze. Baron d'Outremont, steunend op de arm van een bediende in livrei, een stok in de rechterhand, komt op.

D'OUTREMONT

Hier is zij niet!... Er is hier überhaupt
Geen hond!... Waar brengt u mij naar toe?
Bemerkt Désiré Desart.
Daar... ligt iets... daar...
Laat zich een stoel geven.

Laat mij hier eerst
Gaan zitten en ga dan eens kijken, wat daar ligt.

BEDIENDE

Betast Désiré Desart.
Dood.

D'OUTREMONT

Toch niet morsdood! Zo ligt
Een dode er niet bij. Kijk nog eens goed.

BEDIENDE

Schudt aan Désiré Desart.

Nee, Excellentie, met hem is het afgelopen.
Hij heeft de strop nog om zijn hals.

D'OUTREMONT

Een strop?... Ja, ja, dan snij je die toch door.
Geeft de bediende zijn zakmes.

Hier is mijn mes. Schijdt alsjeblieft zijn hals
Niet af. Probeer 't met de champagneopener.

Bekijkt Désiré Desart.

Is dat niet? Ja, ja, dat is de acteur die de hoofdrol
Speelde. Neemt hij zijn mysteriespel zo serieus?

BEDIENDE

Heeft de strop losgemaakt.

Ja, excellentie, hij leeft nog.

D'OUTREMONT

Eén mens konden

Wij op 't nippertje nog redden van de dood.

DÉSIRÉ DESART

*Opent de ogen en kijkt verward om zich heen. Tegen baron
d'Outremont.*

Wie... is dat nu weer?

D'OUTREMONT

Neemt zijn hoed even af.

Baron d'Outremont.

Ik kom naar dit circus om mogelijks
La petite Everdear nog een keer te
Begroeten.

Tegen de bediende.

Haal een kom water. Koel de slapen
Van mijnheer.
Bediende naar rechts af.

DÉSIRÉ DESART

Half overeind gekomen.
Neem mij niet kwalijk, Baron. Excuseer
Mijn onwelgevoeglijkheid. Ik heb heel
Veel over u horen vertellen.

D'OUTREMONT

Ja, ik kende dat meisje.
Graag wou ik haar nog één keer in de ogen kijken.

DÉSIRÉ DESART

Met de strop in de hand, schreeuwt.
Wie heeft de strop doorgesneden!

D'OUTREMONT

Wees blij, jongeman!
Ik bid u het sterven aan mij over te laten.
Daarom ben ik hier. Ze brengen mij vandaag nog
Naar het sanatorium.
Tegen de bediende, die van rechts met een kom water opkomt.
Help mijnheer op een stoel.
*De bediende gaat af naar rechts en brengt een stoel, die hij achter
Désiré Desart neerzet.*

DÉSIRÉ DESART

Gaat zitten.
U was haar eerste minnaar.

D'OUTREMONT

Om haar was het dus te doen?
Een nobel mensenkind!

Omdat Désiré Desart door gesnik wordt overmand.

Excuus! Ik kan u begrijpen...

Benijd u...

DÉSIRÉ DESART

Waarvoor?!

D'OUTREMONT

Ik was al tamelijk oud, toen wij elkaar leerden
Kennen in een vakantieoord. Een verborgen negorij
Ergens in de Ardennen, waar zij mij voorlas.
Haar geliefde ben ik nooit geweest.
Zij was nog tamelijk jong. Weliswaar heeft dat
Ons beiden niet in het minst gehinderd. Haar
Wel het allerminst... Waar blijft ze toch?

DÉSIRÉ DESART

En ik, stuntel, dacht dat ik haar kende!

D'OUTREMONT

Wie kent nou wie, mijn beste? Kent u soms
Een man die zijn vrouw gekend heeft?
Heeft ooit een vrouw haar man gekend?
Zij kenden elkaar, toen zij elkaar leerden kennen.
Daarna was 't met de kennismaking voor eeuwig gedaan.

DÉSIRÉ DESART

Ik moet nog een beetje op adem komen.
Ik zal haar dadelijk halen.

D'OUTREMONT

Ondersteund door de bediende, komt overeind.

Ik wou met haar trouwen,
Natuurlijk zonder dwang of enige verplichting.
Hoe snel zou zij al de rechtmatige
Baronesse d'Outremont zijn. Zij voelde zich

Te goed daarvoor... Zo jong... Zo verdorven!

Negende tafereel

Vier jaar later. Eenvoudige kamer in een boerenhoeve. Links het fornuis, rechts de voordeur, een tafel, twee stoelen.

Eerste scène

Franciska in een lichte, smaakvolle zomerjurk. Dokter Vingerhoed (een gespeelde vermomming van Theofiel de Schilder). Franciska knoopt nog vlug haar zomerjurk dicht en Theofiel, alias dr. Vingerhoed, zijn gulp. De kleine Roefdésire, vier jaar oud, zeer zorgvuldig gekleed, komt de kamer binnen en zij voelen zich betrappt.

VINGERHOED

U zult zien, mevrouw Everdear, het knaapje
Herstelt sneller dan u denkt. Gewoon veel
Buiten laten spelen. U moet nu in
De eerste plaats aan uzelf denken.
De vermoeienissen, het slaaptekort,
Dat zult u nog een half jaar merken.

FRANCISKA

Dus nu kan ik weer alles eten,
Wat op tafel komt?

VINGERHOED

Alleen geen onrijp fruit.
Vlees en groente.

FRANCISKA

En ik mag hem weer in bad zetten
Zoals eerst?

VINGERHOED

Zeer zeker! U mag alleen uzelf

Niet uitputten.

Zet het kind rechtop en komt overeind.

Zo Roefdésire! Ja, ja!

Dat zit wel snor bij hem. Daar hoeft

U zich absoluut geen zorgen meer

Over te maken.

FRANCISKA

Ik hoop het. Dokter Vingerhoed?

VINGERHOED

Mevrouw...

FRANCISKA

Ja?

VINGERHOED

Het gaat mij allemaal niets aan.

U hebt volkomen gelijk. Maar toch... ik praat

Vrijuit... Die man houdt van u.

FRANCISKA

Dokter Vingerhoed...

VINGERHOED

Theofiel de Schilder ken ik beter dan

Mijzelf. Tien jaar nu al. Hij lag geveld

Met een longontsteking. Was er bijna net

Zo erg aan toe als Roefdésire. Nee, hoe zijn

Gezondheid verbeterd is, sinds hij u schildert.

Zoiets maak je zelden mee.

FRANCISKA

Ik heb een kind.

VINGERHOED

Dat is nu juist het mooiste van alles. Hij houdt
Evenveel van het kind als van u. Kom eens hier,
Roefdésire, vertel mama eens, dat zij jou een plezier
Moet doen, en nonkel Theofiel moet nemen.

ROEFDÉSIRE

Nonkel Theofiel! Nonkel Theofiel!
Hij rent de deur uit..

FRANCISKA

Roefdésire!

Niet zo wild, je doet jezelf pijn!

VINGERHOED

Laat hem.

Dat doet hem goed.
Beiden volgen het kind naar de gang.

Tweede scène

Désiré Desart, Franciska.

DÉSIRÉ DESART

Je bent ontdaan, tot ijs verstard?
Je had mij niet verwacht, lijkt mij?

FRANCISKA

Hemel, nee. Waarom zou ik?

DÉSIRÉ DESART

Franciska, al vier jaar ontvang ik
Om de haverklap een dagvaarding
Van de zogeheten voordijraad.

FRANCISKA

Over precies hetzelfde klaagt Roef Lolbroek.
Ik werd als getuige onder ede verhoord.
Daarom kon ik niets verzwijgen.

DÉSIRÉ DESART

Jij wees mij aan,
Franciska, als de vader van jouw kind!

FRANCISKA

Ik wees jou aan en Roef Lolbroek. Wat heb jij
Geantwoord?

DÉSIRÉ DESART

Ik heb elke inlichting geweigerd.

FRANCISKA

Dat heeft Roef Lolbroek ook gedaan. Twee vaders,
Zo meende hij, voor één kind, is immoreel.

DÉSIRÉ DESART

Het is viermaal minder immoreel één buitenechtelijk
Kind van twee te hebben als van ééntje twee.

FRANCISKA

Terzake, alsjeblieft.

DÉSIRÉ DESART

Franciska, toen ik op die
Ene zomeravond ten huize van jouw rechtschape moeder
Door het raam klom en mijn hocus pokus voor jou
Opvoerde, zat ik totaal aan de grond.
Precies dat had ik zonder succes bij anderen
Geprobeerd. Vanaf het eerste ogenblik gaf jij
Mij mijn zelfvertrouwen weer; zo zeker, zo
Onverschrokken, zo roekeloos werd ik door jouw
Aanwezigheid, jouw charme ontlokte bij mij zo'n roes
Van groothedswaan, dat mij, zolang jij bij mij bleef,
Geen onheil schaden kon.

FRANCISKA

Maar jij was toch
Vroeger al bevriend met staatshoofden?

DÉSIRÉ DESART

Dat leidt tot niets anders dan zware representatiekosten!

FRANCISKA

Bij elk woord ben ik bang u te kwetsen...

DÉSIRÉ DESART

U?

FRANCISKA

Jou!

Mijn bestaan is verzekerd. Als ik jou met
Een kleine maandelijkse toelage...

DÉSIRÉ DESART

Geld... neem ik niet aan.

De rente die de stervende d'Outremont jou
Heeft nagelaten, al helemaal niet. Mijn commercie
Omvat de hele globe. Door het detectivebureau
Dat ik heb opgezet, laat Lolbroek al vier jaar
Lang zijn vrouw schaduwen. Zelfs Parijs,
Waar ik haar bespioneerde, leverde geen steekhoudend
Bewijs, dat zij hem ontrouw is, en zo blijft hij
Betalen.

FRANCISKA

Bespaar me de details.

DÉSIRÉ DESART

De oude baron d'Outremont is dood.
En jij staat ook alleen op de wereld.
Hij verzekerde mij zelfs
Dat jullie nooit intiem zijn geweest.
Daarom, Franciska, 't is mijn innigste wens,
Wil jij mij toestaan, vanaf nu totdat ik sterf,
Zijn plaats in jouw leven in te nemen?

FRANCISKA

Geschokt, maar met de groots mogelijke kalmte.
Goeie God, wie had ooit durven dromen, dat jij
Zo'n gevoelsmens zou worden.

DÉSIRÉ DESART

Vier jaar lang denk ik
Elk ogenblik dat ik alleen ben... en ik ben veel

Alleen... aan de tijd terug die ik met jou heb
Doorgebracht... als aan een ondermaans geluk,
Dat ik nooit meer zal kunnen smaken.

Derde scène

Roef Lolbroek stormt binnen.

LOLBROEK

Bijzonder hartelijk word je hier niet ontvangen.
Franciska, al verscheidene jaren krijg ik
Tweemaandelijks een dagvaarding
Voor een zogenaamde voogdijraad.
Jij hebt mij als vader van jouw kind aangewezen.

DÉSIRÉ DESART

Mij, mij heeft ze aangewezen als de vader.
Ik kreeg dezelfde dagvaarding.

FRANCISKA

En wat hebben de heren geantwoord?

LOLBROEK

Ik heb elke inlichting geweigerd.

DÉSIRÉ DESART

Ik ook.

LOLBROEK

In feite kan toch maar een van ons de vader zijn.

DÉSIRÉ DESART

Dat is ook mijn overtuiging.

LOLBROEK

Maar dat is toch immoreel!

FRANCISKA

Waarom? Een moeder die vrede heeft met het leven,
Begrijpt beslist meer van opvoeding, dan een ouderpaar
Dat elkaar dagelijks naar de strot vliegt.

DÉSIRÉ DESART

Als misdaadbestrijder betreur ik 't dat we deze zaak
Niet voor een hooggerechtshof kunnen beslechten.
De wet voorziet in elk mogelijk menselijk falen.
Maar jou zou ze met je aanmatigende beweringen
Zeker niet in het gelijk stellen.

LOLBROEK

Zeker niet! Als vandaag de dag de brandstapel
Nog bestond, dan ken ik iemand wier stof
Allang in de vier windrichtingen zou zijn gestrooid.

DÉSIRÉ DESART

De heksenvervolging was het kordate antwoord
Van de kerk op de onoplosbaarheid van het huwelijk.

FRANCISKA

Misschien lukt het de twee fatsoenlijke heren
Mij nog vandaag de dag als heks te laten veroordelen.

LOLBROEK

Daag mij niet uit!

DÉSIRÉ DESART

Wat mij betreft, ik heb gezegd wat ik te zeggen heb.
Voor wat betreft mijn vaderlijke gevoelens
Jegens jouw kind moet je onder geen enkel beding
Op mij rekenen. Jouw hemeltergende ontrouw
Heeft levenslang in mij elk verlangen
Naar een innige verstandhouding met jou
Vermoord. Zo, nu weet je wat ik met jou voorheb.
Af.

Vierde scène

Franciska, Roef lolbroek.

LOLBROEK

Heb je mijn brief dan niet ontvangen?

FRANCISKA

Sinds mijn kind ziek is, open ik enkel brieven
Waarvan ik het handschrift herken.

LOLBROEK

Wat scheelt het kind?

FRANCISKA

Het is al genezen. Wat heb jij mij te zeggen?

LOLBROEK

Franciska, toen ik hoorde van de dood van je moeder,
Kwam alles wat wij aan bruisend geluk ervaren hebben
Weer tot leven. Maar ik zei tot mezelf: het mag niet!

FRANCISKA

Jij bent toch getrouwd?

LOLBROEK

Sinds de eerste dag van onze kennismaking,
Vier volle jaren zijn dat al, wil ik scheiden.
Dat heb jij op je geweten, niemand anders dan jij.
Mijn vriend Désiré Desart behartigt mijn zaak,
En brengt hem momenteel fervent tot een goed eind.
Het kost mij een vermogen! Als jij dat voogdijschap
Over jouw kind zou willen intrekken,

Dan kan mijn ex mij niet van overspel betichten,
Dan kan ik scheiden zonder extra kosten,
En ik ben een vrij man.

FRANCISKA

In alle rust.

Verlaat mijn huis!

LOLBROEK

Ik?

FRANCISKA

Of ik. Zoals u wilt.

LOLBROEK

Stijfkop!

Af.

STEM VAN ROEFDÉSIRÉ

Nonkel Theofiel is er! Wie was die meneer?

FRANCISKA

Een zak.

Vijfde scène

Theofiel de Schilder met een schilderij zonder lijst.

ROEFDÉSIRÉ

Hoera, nonkel Theofiel!

THEOFIEL DE SCHILDER

Wat een prachtig schilderij belooft zo'n hoofd!
Hem te mogen schilderen, mon dieu!

FRANCISKA

Wat sneu!

Is ons schilderij al af?

THEOFIEL DE SCHILDER

Zet het schilderij op een stoel.

Ja en nee.

Volgens mij is men er wel tevreden mee.
Ik nog niet.

FRANCISKA

Men? Wie dan? U stelt
Ons portret toch niet openlijk tentoon?

THEOFIEL DE SCHILDER

Ik heb de mooiste lijsten al in huis gewoon.
Als u mij dat plezier misgunt, ben ik teleurgesteld.

FRANCISKA

U heeft mij niets daarvan verteld,
Dat u bezig was met dergelijke plannen.
Men zal vreemd opkijken, dat wij ons hebben blootgesteld,

Mijn zoon en ik, ons voor de kunsten in te spannen.

THEOFIEL DE SCHILDER

Maar wie heeft hier weet van uw roem?
Wat als ik het schilderij met uw naam benoem!
De paar mensen met wie u hier omgaat,
Denk maar niet, dat ik die ooit zie
In een schilderijengalerie.

FRANCISKA

Bescheiden.

U schilderde de Madonna in een rozenhaag?

THEOFIEL DE SCHILDER

U gelooft nooit hoe fantastisch, laag na laag,
Bij dit schilderij mijn scheppingskracht
Gegroeid is. U denkt nu en lacht:
Hoe die man zijn kunnen overschat.
Of heeft heimelijk bij u afschuw postgevat
Door mijn kinderlijk zelfvertrouwen?
Ik heb het u te danken en het zou mij niet benauwen
De rest van mijn leven u daarvoor te mogen danken.

FRANCISKA

Mijn zoon heeft over mij wrange wanklanken
Vernomen waar ik mee in het reine moet komen.
Daarom wil ik het liefst mezelf intomen
Met kille, onverbiddelijke logica.

THEOFIEL DE SCHILDER

Koudbloedige mannen waren reeds uw eega.
Ik kan me geen groter geluk voorstellen,
Dan mijn meesteres eeuwig te vergezellen.

FRANCISKA

Beseft u wat u daarmee zult wagen?

THEOFIEL DE SCHILDER

Dat waag ik met het grootste welbehagen.
Ik heb de frisse moed daarvoor.
Is er dan een ander spoor
Om man en vrouw te binden
Dan dat haar welbevinden,
Of het nu eens zus is, dan eens zo,
In balans blijft met de status quo?
Probeer het nog eens, maar nu in gemoede
Met iemand die gelooft in het goede.

FRANCISKA

In uw goedheid, bedoelt u!

THEOFIEL DE SCHILDER

Uiteraard is niemand onverdacht.
Kortom: in de goedheid van de Almacht.
Moge God de kitscherige uitdrukking vergeven.
Er schiet mij geen te binnen die blijft kleven.
Zo is het nu eenmaal, zoals toen!
Hij laat zich niet fotograferen,
Of commanderen,
Men kan niet met hem souperen,
Zoals andere machthebbers doen.

FRANCISKA

Hij laat zich alleen beleven.

THEOFIEL DE SCHILDER

Alleen over mij twijfelt u nog even?

FRANCISKA

Lachend.

Ik hoor al hoe het leger kunstfilisters knarsetandt,
Als het mijn gelukkig lot leest in de krant,

Als ik, door tragiek diep geschonden,
Ondanks alles, mijn gelijk heb hervonden.

THEOFIEL DE SCHILDER

Maar de wereld is al met al
Niet het afschuwelijke jammerdal
Volgens het geschreeuw der kunstfilisters!

FRANCISKA

Maar waarom de dwaasheid van die twisters?

THEOFIEL DE SCHILDER

Neemt Roefdésiré op de arm en danst met hem rond.

Omdat u te veeleisend bent.

Nietwaar, mijn kleine vent?

Omdat zij van hebzucht en afgunst branden,

Schilderen zij alles grijs op grijs.

Ons beiden brengen zij niet van de wijs,

Wij zullen ons hart aan mekaar verpanden.

Hij gaat zitten, houdt het kind op zijn knieën, tegen Franciska.

Als ik, in plaats van iets beters te begeren,

Het noodlot dank voor het goede dat het geeft,

Hoe kan mij spijt dan ooit verteren!

Tegen Roefdésiré.

In jou zal een bevrijder wederkeren.

Jij zult gedijen, omdat jij in liefde leeft.